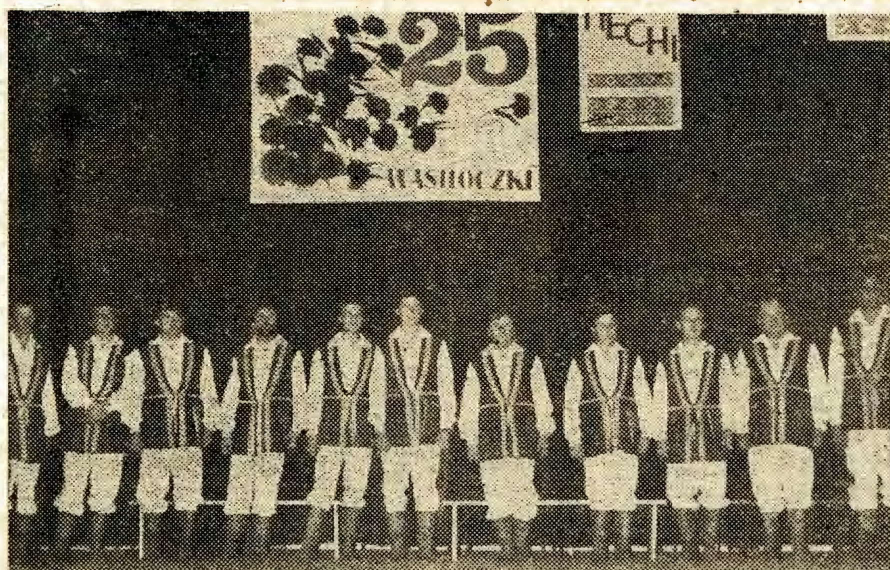
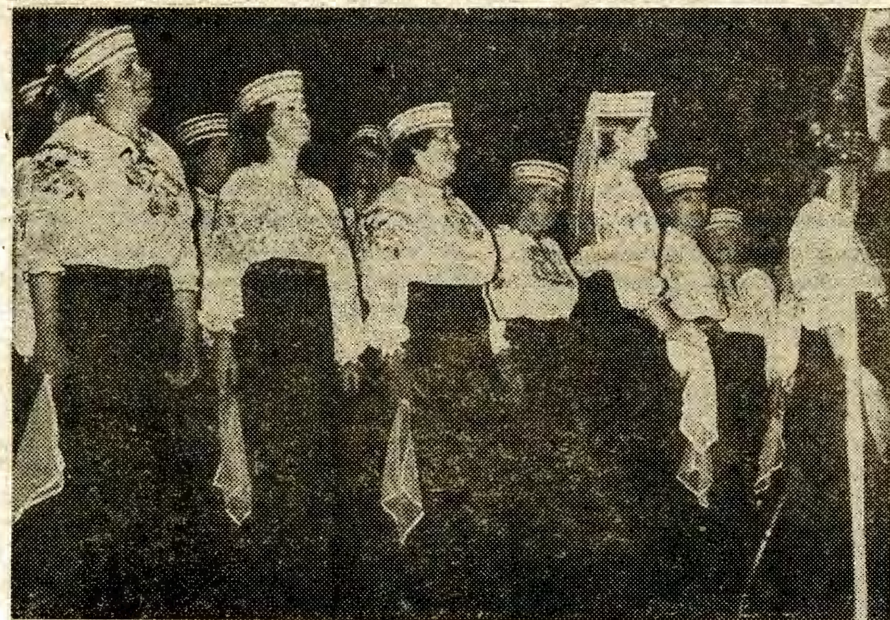
Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВіК

№ 30 (1732) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК 23 ЛІПЕНЯ 1989 г. ЦАНА 40 зл.

„Васілёчкам" пайшоў дваццаць шосты

Нашыя слаўныя, бадай найбольш спелыя на Беласточчыне спевакі, прыгажуны-„Васілёчкі" адсвяткавалі сваё 25-годдзе.

22 чэрвеня г.г. нялёгка было праціснуцца таму, хто спазніўся, у залу Бельскага дома культуры. Людзі стаялі ў дзвярах і на калідоры. Кожны хацеў глянуць на юбіляраў, яшчэ раз пачуць іх песні, даведацца, хто атрымаў узнагароды. Ды да таго ж і „Лявоны" з Воранава, што на Гродзеншчыне, прыехалі і таксама будуць выступаць! А ёсць жа ў зале і амерыканскі „Васілёк", які, хоць і не браў удзелу ў канцэрце, то ўсё ж выклікаў вялікае зацікаўленне.

Святкаванне праходзіла ў радасным, але і дзелавітым настроі. Сцэнарый прадугледжваў на пачатку інтэрв'ю рэдактара беларускіх перадач з Беластоцкага радыёвяшчання Уладзіміра Праховіча з заслужанымі людзьмі хору. Сяргей Лукашук, Васіль Антыпюк, Валянціна Мароз у гэтых інтэрв'ю расказалі аб станаўленні хору, падзяліліся з прысутнымі сваімі ўспамінамі. Былі і смешныя моманты ў гэтых успамінах. Васіль Антыпюк, напрыклад, які быў адным з пачынальнікаў, расказаў, як яны калісьці выступалі ў Рыбаках і пад хорам заламалася сцэна. Людзям было смешна, а нам і страшнавата, казаў ён.

Такім чынам, тыя, што сабраліся на святкаванне юбілею, пачулі кавалак гісторыі хору, а Валодзік Праховіч адразу меў гатовую радыёперадачу.

Хор, які ад 1974 года стаў звацца „Васілёчкі", паўстаў у чэрвені 1964 года. Такія „першапраходцы", як Васіль Антыпюк ці Уладзімір Раеўскі, хадзілі па хатах і збіралі людзей. І людзі прыходзілі ў хор, а вельмі часта нават цэлымі сем'ямі. Паштодзень працавалі яны ў розных прафесіях (інжынеры, настаўнікі, хатнія гаспадыні і нават міліцыянеры). На працягу 25-ці год існавання калектыву „Васілёчкі" праз яго прайшлі сотні людзей. Сёння са „старых" засталося ўсяго 6 асоб, але калектыў расцвіў як ніколі.

Адбыліся ў ім некаторыя змены, але яны толькі пераконваюць нас у тым, што калектыў, нягледзячы на свой узрост, усё маладзее і мужнее. Пабагацеў ён у апошні час на інструментальную групу, стаў больш дынамічны, увёўшы ў свае выступленні пэўныя элементы харэаграфіі (у чым вельмі дапамог калектыву Вёслаў Дамброўскі з Беластока). Хаця наогул з танцамі пакуль што не вельмі ў іх выходзіць („Моладзь не надта горнецца да народных танцаў, больш ёй падабаецца біг-біт").

Як узрасло майстэрства калектыву, можа сведчыць хаця б песня „Сена маладое" ў выкананні мужчынскай групы, якая стала лаўрэаткай конкурсу савецкай песні ў мінулым годзе. Чаго там толькі не было! І адгалоскі вастрэння касы, і чырыканне птушак у траве, і запах скошанага лугу...

Калектыў „Васілёчкі" знаходзіць шырокае прызнанне не толькі тут, на Беласточчыне (зрэшты, калектыў узнагароджаны адзнакай „Заслужаны для Беласточчыны" і значком ТППР), але і на Беларусі. Выезды яго за граніцу адбываюцца штораз часцей. Вось зусім нядаўна вярнуўся са Смаргоні і Мінска. А на Мінскай тэлестудыі быў зняты нават спецыяльны фільм пра „Васілёчкі" (і гэты фільм прысутныя маглі пабачыць пасля заканчэння афіцыйнай і мастацкай частак).

(Працяг на стар. 6)

НА МЯЖЫ

АБ УЛАСНЫХ І ТЭЛЕВІЗІЙНЫХ МУДРАСЦЯХ

Як вядома, яшчэ гадоў дваццаць пяць таму назад у беларускіх вёсках не было тэлевізараў, а гадоў трыццаць пяць таму і радыёпрыёмнік быў вялікай рэдкасцю. Людзі, пазбаўленыя гатовых культурных пілюлек, якімі частуе нас сёння радыё і тэлебачанне, гарнуліся да культуры ўласнай, сапраўды народнай і беларускай. Шырока карысталіся ўласнай песняй, прыказкай, казкай, абрадам. Гэтае карыстанне было ў істоце творчым актам. Усе формы, усе праявы народнай культуры вымагалі ад людзей пэўнай актыўнасці, пэўных намаганняў і працы. Вынікала гэта не толькі з таго, што песню ці казку трэба было запамятаць і адкрываць рот, спяваючы яе ці апавядаючы, але галоўным чынам было звязана з тым, што кожнае выкананне народнай песні ці абраду было творчым актам. А творчы акт гэта заўсёды „страта" і голасу, і энэргіі, і эмоцыі. І каму ж схочацца траціць першае, другое і трэцяе, калі чалавек сёння, націснуўшы на гузік тэлевізара, радыё, праігрывацеля ці магнітафона, можа, лежачы на мяккім тапчане, мець у вушах музыку, а ў вачах усе тыя цуды, якія адбываюцца не толькі ў нашай краіне, але і на землях, аддеглых ад нас на дзесяткі тысяч кіламетраў. Зрэшты, не толькі на зямлі, бо і ў моры, і глыбока ў акіянах, і высока, высока над зямлёй. Праўда, некаторыя лю-дзі адносяцца скептычна да таго, што бачаць. Памятаю рэакцыю аднаго старога ўжо чалавека пад Астралэнкаю, які, аглядаючы ў мясцовай святліцы ў тэлевізары пасадку амерыканцаў на месяцы, злосна крыкнуў: „Ludzie, toć Amerykanie z Ruskimi nawpuszczali do tej skrzynki żabów, a wy bezbożnie patrzycie i cieszycie się, że to ludzie pełzają na boskim księżycu. Wzywam wszystkich wiernych, aby rozbili tę bezbożną skrzynkę i nie oglądali tej herezji". Я спалохаўся. Думаў, што сабраныя сапраўды ўсе кінуцца на тэлевізар і разаб'юць яго дашчэнту. Так аднак не сталася, ніхто не крануўся з месца і святліцу дэманстрацыйна пакінуў толькі дзядок, крыкнуўшы: „Idę do kościoła i powiem Bogu, jacy wy jesteście bezbożnicy, i Pan Bóg was też pozamienia w żaby!".

Аднак і гэта пагроза не змяніла сітуацыі. Усе засталіся і дагледзелі праграму да канца. Вышэй сказанае адносіцца толькі да так званых дыгрэсій. Вяртаючыся да істоты, прагну падкрэсліць, што тэлевізар і радыё, несумненна, памагаюць нам пазнаваць свет. Пры гэтым, аднак, надмернае загледжанне ў тэлевізар ёсць формай магіі, якая знявольвае чалавека, забівае ў ім усякую актыўнасць, якая замяняе натуральнае імкненне чалавека да творчасці, даючы яму гатовую „пілюлю".

Чалавек можа быць унутрана багаты толькі тады, калі ўсе факты, усе рэфлексы, паходзячыя са знешняга свету, перамолвае ў млыне свайго розуму і пераплаўляе ў горле ўласнай душы. І таму, калі б нашы людзі ўсё пачутае па радыё і пабачанае ў тэлевізары трактавалі як інспірацыю да ўласных пошукаў, да дзеяння ў галіне развіцця беларускай культуры, дык было б яно дасканала. Аднак на практыцы ўсё выглядае па-другому. Тэлевізар вядзе да паніжанай актыўнасці. Зрэшты, цяжка было б беларусам шукаць у тэлевізары інспірацыі да дзеяння, калі вядома, што ў ім беларускіх элементаў намнога меней, чым „кот наплакаў".

Вельмі цікава і пацяшальна тое, што бясплоднае аглядванне тэлевізара знайшло адлюстраванне ў народнай беларускай свядомасці. І праявілася гэта ў вельмі цікавай форме. Як відаць, існуе ў народным перакананні, што цяжарная жанчына павінна асцерагацца многіх фактаў, з'яў, здарэнняў і дзеянняў, каб не пашкодзіць нованароджанаму. І так, існуе перакананне, што нельга цяжарнай праходзіць праз вяроўкі і ланцугі, глядзець на пажар, на нябожчыка і г.д. Цікава, што сярод даследаваных намі жанчын тры асобы да традыцыйных забарон дадалі новую — цяжарная не можа доўга глядзець у тэлевізар! Чаму? А вось адказы:

— дзіця будзе мець вялікую, але пустую галаву,

— дзіця пачне вельмі хутка гаварыць, але будзе гэта пустая балбатня,

— дзіця будзе скакаць людзям да вачэй чортам.

Не ведаю як вам, чытачы, але мне гэта падабаецца.

Можа, варта сказаць і аб тым, што жанчыны, ад якіх сабраны гэтыя апініі, абсалютна не сутыкнуліся з моднай у нашай краіне некалькі гадоў таму назад тэорыяй: „Telewizja kłamie". Староннікі гэтага закліку дэманстрацыйна не аглядалі тэлевізійных праграм, а нават былі і такія, якія выкідалі тэлевізары з хаты, чым давалі доказ свайго поўнага ідыятызму.

Зразумела, што не з прычын палітычных або антыдзяржаўных настрояў беларускія сялянкі сказалі тое, што я ўжо вышэй паўтарыў. Сялянкі гэтыя інтуіцыяй, ці пры дапамозе інстынкту адчулі згубнасць бяздумнага, многагадзіннага ўзірання на бліскучы экран.

На жаль, і ў мяне тэлевізар намнога больш забраў, чым даў мне. Украў ён, праўдападобна, некалькі дзесяткаў тысяч гадзін, у часе якіх я не мусіў сядзець з разяўленым ротам, але мог стварыць нешта болей ці меней карыснае. Алесь Барскі

З ДРУКУ

З'ЕЗД У ВЫГНАННІ?

Устаноўчы з'езд Беларускага народнага фронту адбыўся 24-25 чэрвеня ў Вільнюсе. 360 дэлегатаў прынялі праграму і статут, выбралі кіраўніцтва новага грамадскага руху. Першым старшынёй БНФ выбраны старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі АН БССР Зянон Пазняк.

Чаму першы з'езд прайшоў па-за межамі Беларусі? 24 мая, за месяц да яго склікання, у Прэзідыум Вярхоўнага Савета Беларусі звярнуліся 16 актывістаў БНФ, сярод якіх было чацвёра народных дэпутатаў СССР. Яны прасілі вышэйшы орган рэспублікі аказаць садзейнічанне ў правядзенні з'езда. Беларускія газеты паведамілі аб гэтым толькі 11 чэрвеня, не прыгадваючы ніводнага дэпутата. Затое быў надрукаваны каментарый намесніка міністра юстыцыі БССР В. Лоўчага, пад загалоўкам „Навошта сакрэтнасць?". Аўтар дакараў Народны фронт у нежаданні ўсенародна абмеркаваць свае мэты і заданні, пераконваў, што арганізацыі тыпу народнага фронту заўсёды падмяняюць прынцыпе дэмакратыі экстрэмізмам.

У дзень адкрыцця ўстаноўчага з'езда ў Вільнюсе беларускія газеты апублікавалі паведамленне аб сустрэчы, якая адбылася ў Прэзідыуме Вярхоўнага Савета БССР з прадстаўнікамі БНФ; улады прапанавалі „перанесці правядзенне з'езда, за гэты час апрацаваць неабходныя дакументы і пасля гэтага вярнуцца да разгледжання дадзенага пытання".

Народны дэпутат СССР, доктар эканамічных навук Аляксандр Жураўлёў на ўстаноўчым з'ездзе БНФ сказаў: „Мы не можам знайсці агульную мову з кіраўнікамі рэспублікі. Я лічу, што лідэрам БНФ, якіх мы выбярэм на гэтым з'ездзе, неабходна зрабіць усё магчымае і немагчымае, каб дыялог з рэспубліканскімі ўладамі ўсё-такі адбыўся".

Аляксандр Мінееў,
(„Московские новости")
(юв)

САХАРАЎ АБ ГАРБАЧОВЕ

„Мяне непакоіць сканцэнтраванне надзвычай вялікай асабістай улады ў адных руках. Гэта лічу патэнцыяльна небяспечнай з'явай. Ініцыятар перабудовы, чалавек высокага інтэлекту і выразна выяўленай арыентацыі па рэформе можа нейкім чынам аказацца кіруемым закулiснымі сіламі. У выніку змены абставін ён можа аказацца неабароненым дэмакратычнымі механізмамі. Калі б ён атрымаў уладу ў выніку нармальнага волевыяўлення народа і прамых выбараў, тады іншая справа. А пакуль яго ўлада атрымана вельмі складаным і непрамым спосабам.

Я ўпершыню пачуў выступленне Гарбачова ў Горкім, знаходзячыся ў бальніцы. Адзінымі маімі субяседнікамі былі тады супрацоўнікі КГБ. Я ім сказаў, што краіне пашанцавала: упершыню за доўгі перыяд у нас з'явіўся безумоўна разумны кіраўнік. І гэтай ацэнкі прытрымліваюся. Але ў яго вельмі цяжкая сітуацыя. І яна не стала пасля з'езда бязвоблачнай. Гэта адзін бок небяспекі. Другі заключаецца ў самой захаваўшайся палітычнай сістэме, якая дапускае так вялікую персанальную ўладу. Сістэма пакуль такая, што яна кантралюе фактычна і назначэнні на пасты, і ўсю заканадаўчую дзейнасць. Вярхоўны Савет аказаўся вельмі кіруемым. У яго ўвайшлі часткова людзі, недастаткова кваліфікаваныя ў заканадаўчай дзейнасці, часткова — выхадцы з апарату або тыя, хто не пакідае сваёй асноўнай працы, працягваючы не толькі па перакананнях, але і па штату належаць апарату. Гэтыя людзі будуць, мне здаецца, — а некаторыя і не задумоўваючыся, — падпарадкоўвацца той лініі, якая праводзіцца. Каму яны будуць падпарадкоўвацца пры змене палітычнай сітуацыі — невядома. Ёсць небяспека, што яны будуць заўсёды падпарадкоўвацца той сіле, якая будзе наверсе.

І вось пры такім складаным складзе пайшла на З'ездзе дыскусія. Яна вельмі моцна кіравалася. Гарбачоў крыху падстаўляў „левых" пад крытыку. З другога боку даваў ім выступіць. Даў магчымасць прадставіць розныя пункты гледжання. Наогул павінен сказаць, што ён паказаў сябе як вельмі добры дырыжор сходу. У нейкай меры ён дабіўся пажаданых яму вынікаў галасавання. Вынікаў з нейкім зрухам у бок „правых". Але гэта адлюстроўвала склад З'езда.

Тэлевізійныя дэбаты прыцягнулі вялікую ўвагу і паслужылі далейшай палітызацыі насельніцтва. **Дужа скачкападобнай палітызацыі. Я не ведаю, ці ўваходзіла гэта ў планы Гарбачова. Мы ніколі не ведаем, якія з рашэнняў прымаюцца ім, а якія ўзнікаюць па яго жаданні, але як бы самі сабой. Ён умее будаваць падобныя камбінацыі, калі ўзнікае як бы „цугцванг", выказваючыся шахматнай мовай, і атрымліваецца менавіта тое, што ён хоча. У гэтых адносінах ён цалкам бліскучы палітык".**

(З інтэрв'ю Андрэя Сахарава „Літаратурнай газеце", 21 чэрвеня).

(юв)

БЕЛАРУСКАЯ МОВА — МАСКОЎСКАЙ ДЗЯТВЕ

Інтарэс да беларускай мовы, беларускай культуры праяўляецца не толькі ў рэспубліцы. У Маскве нямала выхадцаў з Беларусі. Многія жыхары сталіцы цікавяцца беларускай культурай, творамі пісьменнікаў рэспублікі. Гэты інтарэс перадаецца і дзецям. Маскоўскі гарадскі камітэт па народнай адукацыі прыняў рашэнне аб арганізацыі факультатыўнага вывучэння беларускай гісторыі, культуры, беларускай мовы ў адной са школ сталіцы СССР.

Юныя масквічы змогуць атрымаць нямала ведаў пра рэспубліку ў школе № 806 Кунцаўскага раёна. Ужо сёння ідзе прыём заяў ад бацькоў дзяцей. А з 1 верасня пачнуцца рэгулярныя заняткі. Незалежна ад таго, ці змогуць юныя масквічы на практыцы выкарыстаць сваё веданне беларускай мовы, атрыманае ў школе, заняткі прыўюць ім пастаянны інтарэс да самабытнай беларускай культуры.

Г. Хобацеў.
(„Звязда" № 148 ад 28.06.1989 г.)

Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі

3 чэрвеня 1989 г. у Беларускай бібліятэцы — музеі імя Францішка Скарыны ў Лондане адбыўся агульны з'езд Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі (ЗБВБ). Удзел у ім прынялі беларусы з Лондана, Брадфарда, Бромсграва і Манчэстэра. Доўга вялася гутарка пра дзейнасць Галоўнай управы ЗБВБ, яе харытатыўнай секцыі, сяброўскага суда і пра агульныя беларускія справы, якія парушаліся ўдзельнікамі з'езда. Старшынёй Галоўнай управы ЗБВБ быў выбраны (ужо 19-ты раз) Янка Міхалюк, які даў інтэрв'ю нашаму тыднёвіку.

*

— Якую мэту мае Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі?

— Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі ставіць сабе мэту аб'яднаць усіх свядомых беларусаў, якія пражываюць у гэтай краіне, каб захаваць свядомасць прыналежнасці да беларускага народа і ўзаемнай дапамогі. Згуртаванне таксама стараецца распаўсюджваць у англамоўным свеце весткі пра Беларусь, яе гісторыю, культуру і цяперашняе становішча. Па меры магчымасці Згуртаванне падтрымлівае сувязь з суродзічамі на Бацькаўшчыне, каб не жыць толькі мінулым.

— У гэтым годзе адбыўся ўжо 43-ці з'езд вашай арганізацыі. Якія былі яе пачаткі?

— Пачаткі Згуртавання сягаюць да паловы 1946 года, калі ў Вялікабрытаніі апынулася даволі вялікая колькасць беларусаў, у большасці жаўнераў польскай арміі. Ініцыятыва стварэння беларускай арганізацыі выйшла ад праф. Вінцука Жука-Грышкевіча і д-ра Віктара Сянкевіча. У лістападзе 1946 г. адбыўся ў Лондане сход беларускага актыву, а 7 студзеня 1947 быў скліканы першы агульны арганізацыйны з'езд, на якім было фармальна створана Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі. Хутка пасля гэтага рады арганізацыі папоўніліся новымі сябрамі, якія прыязджалі ў Англію з Нямеччыны.

— Ці Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі ўтрымлівае кантакт з Бацькаўшчынай і другімі эміграцыйнымі цэнтрамі беларусаў?

— Мы жыва цікавімся ўсім, што адбываецца ў Беларусі, і ўсімі спосабамі стараемся ўтрымліваць цесны кантакт з суродзічамі на Бацькаўшчыне. Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі цесна супрацоўнічае з усімі беларускімі грамадскімі, культурнымі і рэлігійнымі арганізацыямі і ўстановамі на чужыне, асабліва ў Злучаных Штатах Амерыкі, Канадзе і Аўстраліі, дзе знаходзяцца найбольшыя калоніі беларусаў. Мы таксама супрацоўнічаем з беларускімі ўстановамі ў краінах Заходняй Еўропы (Нямеччына, Італія, Францыя, Бельгія).

Старшыня Галоўнай управы Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі Янка Міхалюк.

— У чым заключаецца ваша сіла, тое, што вы, жывучы на чужыне, не перасталі быць беларусамі?

— Да Згуртавання беларусаў у Вялікабрытаніі, як і да іншых беларускіх арганізацый на чужыне, належаць толькі тыя людзі, якія не могуць не быць беларусамі. Безумоўна, астацца беларусам, жывучы ў чужым асяроддзі, не лёгка, але ў нашых умовах няма тых цяжкасцей і перашкод, якія даводзіцца перамагаць нашым суродзічам у іншых краінах.

— Дзякую за размову.

Гутарыў **Антось Міраповіч**

Беларускае мастацтва ў Польшчы

ЗЯЛЁНАГУРСКАЯ ПРЭМ'ЕРА

Супрацоўніцтва паміж Любускім тэатрам імя Л. Кручкоўскага ў Зялёнай Гуры і Беларускім дзяржаўным ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга акадэмічным драматычным тэатрам імя Я. Коласа ў Віцебску завязалася амаль год таму назад. За гэты час зялёнагурскі тэатр паказаў віцяблянам „Танга" С. Мрожка, „Канапельку" Э. Рэдлінскага і „Лавачку" А. Гельмана. Апрача таго Кшыштоф Ратвіцкі, рэжысёр тэатра імя Л. Кручкоўскага, паставіў з віцебскімі акцёрамі беларускую версію „Танга" С. Мрожка.

На восень плануюцца гастролі коласаўцаў у Зялёнай Гуры. Вынікам польска-беларускага мастацкага супрацоўніцтва з'яўляецца таксама прэм'ера п'есы А. Дударава, падрыхтаваная ў Зялёнай Гуры віцебскімі дзеячамі тэатра.

28 мая 1989 года ў Зялёнай Гуры ў Любускім тэатры імя Л. Кручкоўскага адбылася польская прэм'ера драмы А. Дударава „Злом" („Wysypisko"). Рэжысёрам-пастаноўшчыкам п'есы Дударава, перакладзенай Кшыштофам Ратвіцкім, быў Валерый Мазынскі, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Коласа ў Віцебску.

Зялёнагурскі спектакль гэта ўжо другая прэм'ера творчасці Дударава ў Польшчы. Першая пастаноўка яго п'есы „Парог" адбылася ў 1985 годзе ў Беластоцкім драматычным тэатры імя А. Вянгеркі. Інсцэніроўку падрыхтавала Мірыям Александровіч-Красько, малады рэжысёр тэатра, выпускніца Кіеўскага тэатральна-мастацкага інстытута.

Аляксей Дудараў, беларускі празаік, драматург і сцэнарыст, дэбютаваў у 1976 г. п'есай „Пасля" (як аўтар і як акцёр), якую разам з сябрамі, выпускнікамі Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута падрыхтавалі ў дыпломны спектакль. Пасля дыпломнай пастаноўкі п'еса ішла ў Мінскім тэатры юнага гледача пад загалоўкам „Выбар" (1979). Усесаюзную папулярнасць драматычнай творчасці Дударава прынесла інсцэніроўка п'есы „Выбар", зробленая Кіеўскім тэатрам юнага гледача (1981). З той пары прозвішча Дударава не знікае з тэатральных афішаў краіны. Драмы яго: „Парог" (паст. 1981), „Апошні ўзлёт" (паст. 1982, у зб. „Дыялог" друкуецца пад загалоўкам „Узлёт"), „Вечар" (паст. 1983) і „Радавыя" (паст. 1984) атрымалі самыя высокія ацэнкі крытыкаў, а іх аўтар узнагароджаны быў Дзяржаўнай прэміяй СССР, прэміямі Ленінскага камсамола і камсамола Беларусі.

У Савецкім Саюзе Дудараў вядомы таксама як аўтар сцэнарыяў кароткаметражных („Кола", 1977; „Дэбют", 1978; „Буслянё", 1980) і мастацкіх („Суседзі", 1979; „Белыя росы", 1984) фільмаў.

Выдаў ён два зборнікі прозы: апавяданняў „Святая птушка" (1979) і твораў для дзяцей „Сінявочка" (1981). У 1987 годзе выйшаў зборнік яго п'ес „Дыялог". Пасля выхаду кнігі „Святая птушка" крытыкі пісалі, што ў літаратуру прыйшоў цікавы пісьменнік, які мае свой почырк, сваю тэму і свайго літаратурнага героя.

Характэрнай рысай празаічных і драматычных твораў А. Дударава з'яўляецца пільная ўвага да чалавека як да асобы і да асяроддзя, у якім ён жыве і дзейнічае. Дудараўскія тыпы герояў гэта людзі звычайныя, простыя жыхары вёсак і гарадоў. З першага погляду, здавалася б, дзіўныя, але з чыстай і ўражлівай душой людзі, якія балюча перажываюць адыход гарманічнага, заснаванага на адвечных правілах, вясковага жыцця. Пужае іх чэрствасць і абыякавасць людзей у адносінах да сябе і да ўсяго жывога.

Іншай важнай асаблівасцю твораў драматурга з'яўляецца праблема выбару. Пісьменнік ставіць персанажаў перад нявыгаднай альтэрнатывай, якой часта бывае гераічная смерць або няслаўнае жыццё. З выбарам дарогі жыцця звязана адказнасць герояў перад сабой, роднымі, сябрамі, суседзямі, сваякамі, а нават чалавецтвам.

Праблема адказнасці з'яўляецца адной з тэм драмы „Злом". Сабраныя ў пакінутай на сметніку хаце, людзі — гэта ўцекачы, выкідкі „нармальнага" грамадства, якія знайшлі сабе прыстанішча на звалцы жоўтага таксічнага парашку. Кожны з жыхароў хаты гэта трагічны герой драмы, званай жыццём. Ролі гэтыя наканавала ім жыццё, толькі нямногія, як Хітры, самі выбралі сабе ролю, але

(Працяг на стар. 4)

БАЛАДА ПРА ЯНКУ КОКЛЮ

Спеў лунае срэбнакрылы,
Галубамі ў небе кружыць —
Гэта ў Полацкай Сафіі
Рускі цар малебен служыць.

Як узнёсла славіць волю
Ад паноў Вялікапольскіх
Срэбны голас Янкі Коклі —
Пеўчага па волі боскай.

І ніхто яшчэ не ведаў,
Што па беларускім краі,
Нібы ў клетку птушак рэдкіх,
Рускі цар майстроў збірае.

Вось і зараз — ён прыкмеціў
Голас дзіўнай прыгажосці.
Значыць, хутка Кокля едзе
Да цара Расіі ў госці.

...Высцелюць табе рублямі
Да Масквы прамую сцежку.
Толькі ў гэтым белым храме
Больш табе душы не цешыць.

Можа, там заплацяць болей,
Г з'ясі смачней кавалак,
Абрусееш там паволі,
Станеш важны, станеш сталы,

Дзетак выведзеш у людзі.
Масквалямі стануць дзеткі.
Беларусь ці ясці не будзе
Птушак у расійскіх клетках.

Беларусь не абяднее
Без адной каліны ў лузе,
Без тваёй салодкай песні...
Ну а ты — без Беларусі?

...І адчайна — ўбачыў
быццам —
Цэляць у яго стралою —
Аж пад купалам забіўся
Белы голуб — чысты голас.

Людміла Рублеўская,
Мінск

* * *

у храм запусцілі свіней
яны кінуліся шукаць карыта
перавярнулі распяцце Хрыста
разрылі святую магілу
і сталі па храме цягаць труну
як цягалі нядаўна карыта
яны вішчэлі нібыта іх рэжуць
ад віску сталі падаць іконы
узляцелі з крыжоў галубы
і селі галодныя груганы
а людзі ў фрэнчах і галіфэ
са скуранымі партфелямі
ў руках
і ў бліскучых хромавых ботах
стаялі ля Храма
як на парозе сваёй будучыні
і прорва была за імі

Віктар Шніп,
Мінск

ТРЫЯЛЕТ

У горадзе, ў якім не ўсходзіць
сонца,
Ніхто і прачынацца не жадае.
І толькі адна свечка палае
У горадзе, ў якім не ўсходзіць
сонца.
Няўжо яна кагосьці абуджае
І будзе ліць сваё святло
бясконца?
Не, ў горадзе, ў якім
не ўсходзіць сонца,
Ніхто і прачынацца не жадае.

Ігар Сідарук,
Кобрын

БЕЛАРУСІКІ

Tank Maksim, Poezje wybrane, Warszawa 1977. Rec. Żukrowski Wojciech, *Nowe Książki* 1977, nr 19, s. 64—65, il.

Tank Maksim, Kartki z kalendarza, Warszawa 1977. Rec. Kabatc Eugeniusz, *Literatura na Świecie* 1977, nr 7, s. 350—353.

Tank Maksim, Podczas deszczu (w.) — Kiedyś (w.) — Kiedy esesmani rozstrzeliwali (w). Tł. z białor. Jan Huszcza. *Tygodnik Kulturalny* nr 9, s. 9.

Tank Maksim, Kiedy w jesiennym, chłodnym czasie (w). Tł. z ros. K(azimierz) A(ndrzej) Jaworski. *Tygodnik Kulturalny* 1971, nr 45, s. 7.

Tank Maksim, Nieraz myślałem (w). — Jak słucki pas (w). — Co wiatr zrobić może z drobnych kropel deszczu? (w). Tł. z białor. Jerzy Pleśniarowicz. *Tygodnik Kulturalny* 1971, nr 2, s. 3, il.

Tank Maksim, Towarzyszowi (w). Tł. Jan Huszcza. *Kierunki* 1971, nr 36, s. 12.

Tank Maksim, Jak wędrowny malarz (w). — Cóż może być radośniejszego (w). — Partyzancka szkoła (w). Tł. z białor. Jerzy Pleśniarowicz. *Tygodnik Kulturalny* 1972, nr 51, s. 7.

Tank Maksim, Śledzie z wierszami (w). Tł. Kazimierz Andrzej Jaworski. *Kamena* 1972, nr 21, s. 7.

Tank Maksim, Zorza nad Naroczą (w). — Chata na skraju (w). — Żeby wiedziały... (w). — Przed snem (w). — Od sękatych żerdzi płotu (w). Tł. z białor. Maciej Józef Kononowicz. *Kierunki* 1972, nr 38, s. 7. Próg wyciosany ze wspomnień (w). — Ojczyzna (w). Znów poranek wiosenny (w). — W moich pieśniach (w). — Drzewa umierają (w). — Klucz żurawi (w). Tł. Jerzy Pleśniarowicz. *Życie Literackie* nr 38, s. 9.

Tank Maksim, Owidiuszowi (w). Tł. Tadeusz Chróścielewski. *Literatura* 1976, nr 45, s. 3. — Partyzanckie brzozy (w). — Upał (w). — Tł. z białor. Marek Wawrzkiewicz. *Poglądy* nr 21, s. 15. — Nie wiem (w). — Sosny na okopach (w). — Kołyska (w). — Utraciwszy wzrok (w). — Dzisiaj mi leśna kukułka (w). — Dzwon kropel (w). — Wybierając drogę (w). — Ze bezsenność (w). Tł. z białor. Jerzy Pleśniarowicz. *Życie Literackie* nr 45, s. 10.

Tank Maksim, Gdy mnie wołasz (w). — Zwodne wróżby (w). — Powroty (w). Tłum. Maciej Józef Kononowicz. *Tygodnik Kulturalny* 1979, nr 17, s. 3.

Tank Maksim, Postanowiłem podać ją do sądu (w). Tł. z białor. Roman Gorzelski. *Literatura* 1979, nr 44, s. 3. — Kiedy mnie przywołujesz (w). — Drzewa umierają (w). Tł. T(adeusz) Chróścielewski. *Nadodrze* nr 22, s. 8.

Tank Maksim, Dom nasz stoi (w). — Anna (w). — Samokrytyka (w). — Samotnie było (w). — Od wieków (w). Tł. Julian Petrajtis. *Życie Literackie* 1980, nr 25, s. 9.

Tank Maksim, Gdzież oni? (w). — Stare legendy głoszą, że wiek złoty (w). Tł. z białor. Włodzimierz Blatton-Seggal. *Tygodnik Kulturalny* 1982, nr 30, s. 9.

Tank Maksim, Cyprian Norwid (w). — Dąb Jagiełły (w). — Była z nas nierozłączna trójca (w). — Nieostrożnie (w). — Jeśli was ogarnie chęć, by owładnąć (w.) — Przeciętny wiersz o miłości (w). — Za moim stołem (w.) — Nie możemy wciąż z tobą ustalić (w). Tł. Florian Nieuważny. *Literatura na Świecie* 1982, nr 11, s. 24—31, il.

Tank Maksim, Już biało ściele się gryka (w). — Kiedy się dowiesz, że umarłem (w). Tł. z białor. Tadeusz Korabowicz. *Kamena* 1984, nr 23, s. 7.

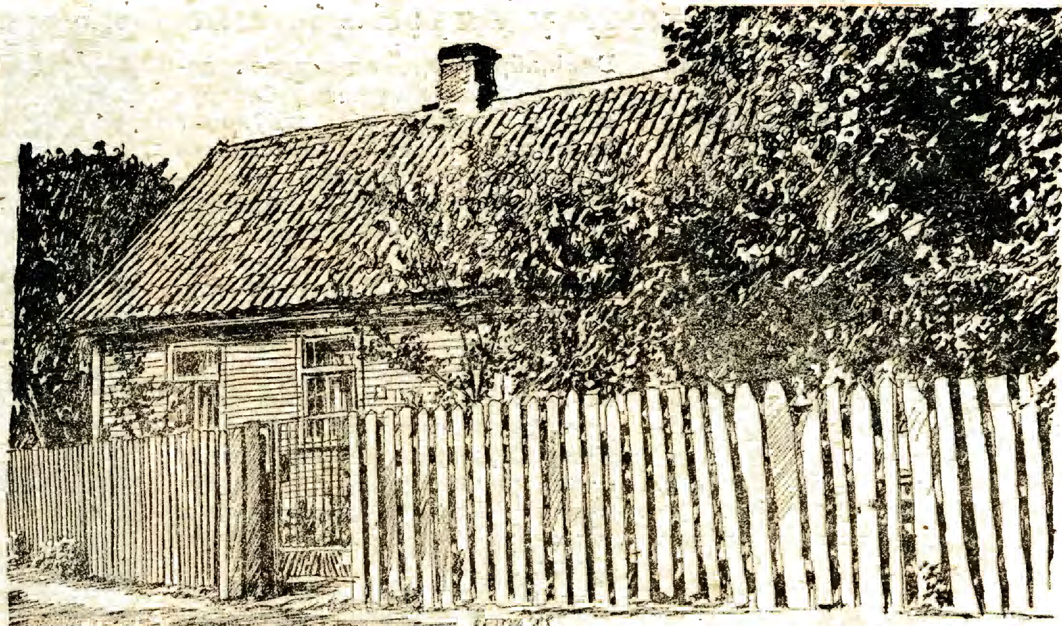
Tank Maksim, Spytałem człowieka (w). — Na egzaminie (w). Tł. z ros. Stanisław Ryszard Dobrowolski. *Kamena* 1981, nr 11, s. 1.

Tichoniuk Bazyli, Archaičeskaja morfema (-ovi) (-avi) v govore derevni Skupovo. *Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu. Filologia Rosyjska* t. 11: 1974, s. 171—173, streszcz.

Tichoniuk Bazyli, Niekotoryje osobiennosti wokalizma i konsonantizma gowora siela Skupovo. *Acta Baltico-Slavica* t. 12: 1979, s. 251-259, rys. strzeszcz.

P.C.

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Беласток, вул. Англійская. Малюнак У. Петрука.

ЗЯЛЁНАГУРСКАЯ ПРЭМ'ЕРА

(Працяг са стар. 3)

расплачвацца з сумленнем трэба ўсім. Лёня „Дацэнт", усведаміўшы свае дакананні, парывае з выгадным, хлуслівым жыццём і рашае дажываць свой век на звалцы жоўтага парашку, на вываз якога даў згоду. Піфагор, чарговы персанаж драмы, уцякаў ад свайго „я" на працягу многіх год, ад хвіліны, калі ў ахвяры, якую меў пазбавіць жыцця, распазнаў свайго брата. Здаецца, што толькі на сметніку Піфагор стаў жыць згодна са сваім выбарам. У маладосці ён прыняў за свой чужы светапогляд. У імя дрэнна зразумелага служэння радзіме і народу пазбавіў жыцця многіх людзей. За пралітую кроў Піфагор плаціў пастаяннымі ўцёкамі ад сябе, ад сваёй памяці. Нядаўна дэмабілізаваны з арміі, Пастушок выбраў сметнік, бо не меў дзе дзецца. Баязлівы, пакрыўджаны лёсам і людзьмі, шукае прыстанішча і цяпла сярод такіх „выкідышаў" як сам. Віктар, званы Афганцам, каб забыць жахі службы ў Афганістане, шукае на звалцы забыцця і спакою. Пасля жахлівай смерці сябра, гледачом і віноўнікам якой ён быў, таму што нервовая сударга не дазволіла выпусціць з рук гранату, Афганец перастае гаварыць. На звалцы, далёка ад цывілізацыі, людзі гэтыя знаходзяць забыццё, жывуць, як патрапяць, зарабляючы „на свой хлеб надзённы", але і сюды прыходзяць „праведнікі" з Вернымі, каб ачышчаць грамадства. Сумленнем і крыкам роспачы набалелай людской душы ў гэтай трагічнай п'есе з'яўляецца Русалка — Святлана, Свет і Лана, як яе называла ў маленстве маці. Святлана, падобна, як Ліда, медсястра з драмы „Радавыя", хоча нарадзіць 11 сыноў. Дзеці, як прадаўжальнікі людскога роду, свету, традыцыі — гэта вызванне смерці, вайне, знішчэнню. Таму Святлана, іменем Колі, загінуўшага сябра Афганца, хоча назваць першароднага сына. Русалка думае так, як бабка Ганна з п'есы „Вечар", што людзі мала любяць, спачуваюць, плачуць. Паводле яе, калі б хаця раз у месяц людзі маглі і хацелі выплакацца, выкрычаць сваё гора, крыўды і жаль, спакайней і лягчэй ім жылося б. Таму намаўляе Афганца, каб не саромеўся плакаць, каб выкрычаў гора, што гняце яго душу.

На маю думку, такім крыкам і ёсць драма „Злом", гэта крык болю, роспачы ўражлівай душы мастака, які не можа пагадзіцца са злом, эгаізмам і дэмагогіяй.

Пастаўлены В. Мазынскім, паводле п'есы Дударава, спектакль „Wysypisko" сугестыўна перапказвае змест і сімволіку твора. „Wysypisko" — гэта не толькі звалка таксічнага парашку, дзе пражываюць выкінутыя (як смецце) з грамадства, непрыстасаваныя адзінкі; гэта таксама сметнік гісторыі, які атручвае жыццё людзей ядам смерці і насілля.

Вялікае ўражанне, апрача цікавай пастаноўкі рэжысёра, выклікае таксама сцэнаграфічная апрацоўка спектакля і ігра акцёраў: Тадэуша Бартковяка, Яцка Яцконі, Славаміра Кшывізняка, Анджэя Кетлінскага, Збігнева Москаля, Кшыштофа Маліноўскага, Міхала Світалы, Рамана Гарбоўскага, Войцеха Раманоўскага, Івоны Котзур і Таццяны Каладзейскай. Памойму, асаблівай увагі заслугоўвае ашчадная, але сугестыўная сцэнаграфія Віктара Юркевіча, звязанага з віцебскім тэатрам мастака. Умантаваныя ў канструкцыю хаты крыжы падкрэсліваюць трагічнасць месца падзей, знішчэнне вёскі і патаптанне святасці, якой ёсць могільнік, памяць продкаў, які засыпаюць жоўтым парашком. Устаўшыя з разбуранай у апошняй сцэне хаты крыжы з'яўляюцца сімвалам памяці пра трагічныя часы культу адзінкі, пра чарнобыльскую трагедыю, пра загінуўшых у Афганістане. Музычным дапаўненнем інсцэніроўкі гэтай рэфлексійна-разліковай драмы А. Дударава з'яўляецца музыка, апрацаваная Генадзіем Шэметам.

Надзея Панасюк

ЮЛЬЯНА ВІТАН-ДУБЯЙКОЎСКАЯ
СМЕРЦЬ ІВАНА ЛУЦКЕВІЧА

— 7 —

— Так, ужо ксёндз мне сказаў, што пані хоча аберагчы Луцкевіча ад усіх хваляванняў, — сказаў доктар і спагадліва паглядзеў на мяне. — Гэтак я маю ў пані хаўрусніцу, а прысутнасць пані пры хворым ёсць ягонай радасцю і гэта міла, што пані ахвяруе яму столькі часу.

— Пане доктар, таму я і прыехала, каб быць пры ім!

— Так, так, разумею, што можа быць прыгажэйшае за глыбокую прыязнь, — закончыў доктар і паціснуў мне руку, а я вярнулася да Івана.

— Што там табе доктар казаў?

— А вось, што ты маеш зашмат гасцей, асабліва вымаўляў, што ўчора нас было тут чатыры асобы; гэта цябе непакоіць і перашкаджае хуткай папраўе. Я абяцала, што апрача мяне і Лялі, ніхто больш прыходзіць не будзе.

— Ну, на гэта я, пакуль памацнею, яшчэ магу згадзіцца, — адказаў Іван, — а то я думаў, што можа ты будзеш прыходзіць з кароткім візітам.

— Не, не, мой родны, я магу заставацца тут цэлы дзень!

— Ну, а то я б запратэставаў.

— Але ведаеш, Ясенька, ты сёння меў таксама шмат гасцей: і ксёндз, і доктар, і мы, цяпер адпачні перад абедам, Ляля пойдзе праведаць паню Р., а я пры табе ціхенька пасяджу.

— Ну, дай руку.

Іван любіў, каб я трымала ягоную руку ў сваіх, казаў, што ён лепш засынае. Ён пачаў драмаць і калі я потым захацела ўстаць і вызваліць руку, то ён, дрэмлючы, яшчэ мацней яе сціснуў і гэтак я сядзела далей. Ляля заглянула праз дзверы і, бачачы, што ён дрэмле, зрабіла знак, што ідзе дадому. Прынеслі абед. сястра засталася пры хворым, а я пайшла ў сталовую. Калі я вярнулася, Іван зноў драмаў, такая слабасць яго ахапіла. Я гартала Евангелле, якое пазычыла ў сястры, хацела Івану прачытаць пару маіх любімых глаў. Не прыкмеціла, калі ён прачнуўся і ўглядаўся на мяне.

— Што ты там маеш цікава-

Помнікі культуры

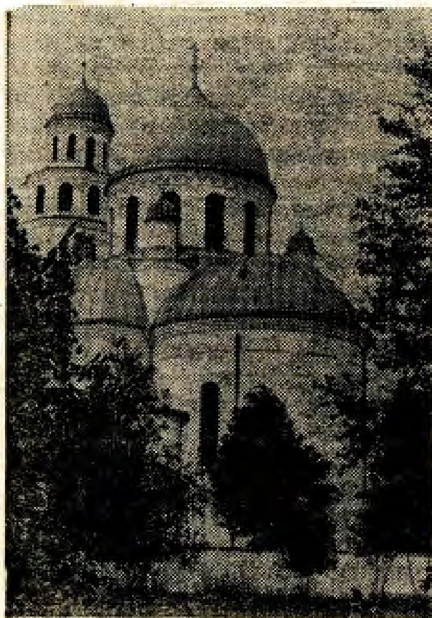
ЦАРКВА Ў ГАРАДКУ

Найраней запісаная ў гістарычных крыніцах заметка аб існаванні царквы ў Гарадку прыпадае на перыяд сям'і Хадкевічаў, калі гэтая мясцовасць прыналежала да іх. Каля 1490 года ўпамінаюцца царква і манастыр, да якога прывялі манахаў з Кіева. Сакральныя аб'екты былі лакалізаваны на Замкавай гары, дзе ў суседстве знаходзіліся палацовыя будынкі.

У 1498 г. манахі атрымалі дазвол на перанос манастыра ў іншае, адасобленае месца ў пушчы над ракой Супрасль, ад якой атрымаў назву манастыр і вырасшы пры ім пасёлак.

Праведзеныя археалагічныя доследы паказваюць, што ў XVI ст. на замкавым узгорку знаходзілася драўляная царква. Толькі адзін аб'ект на замку быў цагляны, менавіта „за царквой скарбец мураваны". Каля жылых будынкаў знаходзіліся два агароды: адзін з агароднінай, другі пры царкве — італьянскі.

У перыяд уніі царква ў Гарадку прыналежала да Брэсцкай епархіі, а збудавана ў 1789, пасля прылучэння да праваслаўя (1839) належала да беластоцкага благачыння літоўскай епархіі. У 1858 годзе пабудавана званіцу, а ў 1862 г. могільнікавую царкву Пакровы Божай Маці. Колькасць прыхажан дасягнула ў 1877 г. 5430 асоб. Пасвенчаная ў 1862 г. філіяльная царква ў Янопалі (Каралёвы Мост), стала самастойным прыходам у 1900 годзе, што падзяліла гарадоцкі прыход.

Гарадоцкая царква сёння.

Адзін з фрэскаў Гарадоцкай царквы.

Распачатае царкоўнае навучанне няўдачна развівалася пасля 1863 года. У 1905 г. у прыходзе вучылася 259 вучняў у 5 царкоўна-прыхадскіх школах, у школе граматы і народным вучылішчы. Колькасць вернікаў — 3891 асоба, жыхары Бялявіч, Дзернякова, Глейска, Гарадка, Юзафова, Капцоў, Каралёвага Стойла, Меляшкоў, Пяњкоў, Пяшчанікаў, Пілатоўшчыны, Руды, Случанкі, Валілаў і Зарэчан. Царкоўнай зямлі было 114 дзесяцін і 1668 сажняў. Працавалі бацюшка і 2 псаломшчыкі.

Пасля I вайны ў састаў гарадоцкага прыхода зноў далучаны быў філіял у Каралёвым Мосце і колькасць прыхажан налічвала 4119 асоб, а плошча царкоўнай зямлі была абмежавана да 32 гектараў.

У час II сусветнай вайны (1943 г.) згарэла прыхадская царква Нараджэння Б. М. (Прачыстай), засталася толькі могільнікавая царква. Пасля вайны, 21 верасня 1946 г. быў урачыста ўмураваны краевугольны камень пад гарадоцкую царкву. Будаўніком быў айцец Уладзімір Дарашкевіч (цяперашні мітрапаліт Васілій). Над унутраным абсталяваннем царквы працавалі прафесары Адам Сталёны-Дабжанскі і Ежы Навасельскі. Пабудову царквы працягваў дваюрадны брат мітрапаліта, айцец Уладзімір Дарашкевіч. Урачыстае асвячэнне царквы наступіла ў 1970 годзе, на другі дзень Св. Тройцы. Пабудаваны таксама новы мураваны прыхадскі дом.

Ад 1980 года апякуецца прыходам айцец Рыгор Шырынскі, які адначасова з'яўляецца благачынным гарадоцкай акругі. Гарадоцкае благачынне ўтворана ў 1952 годзе ў складзе беластоцка-гданьскай епархіі. У яго састаў уваходзяць прыходы: Гарадок, Ялоўка, Юшкаў Груд, Каралёвы Мост, Міхалова, Мастаўляны, Новая Воля і Тапаляны.

Р. С.

ХРОНІКА

Чэрвень 1989 года ўпісаўся ў хроніку БГКТ вялікімі па свайму маштабу мерапрыемствамі: выбары, „Купалле" ў Белавежы, студэнцкае „Купалле" ў Супраслі, юбілей „Васілёчкаў", „Свята беларускай культуры" ў Беластоку, якое ўпершыню адбывалася пад нацыянальнымі сімваламі. Пра ўсё гэта напісана многа. Меней увагі прысвечана невялікім падзеям, якія таксама істотны ў нашым жыцці.

18 чэрвеня 1989 г. у Ячне і Хільмонах выступаў драмгурток Беластоцкага аддзела БГКТ пад кірункам заслужанага дзеяча беларускай культуры Янкі Крупы. У драмгуртку маюць магчымасць выказаць свой талент і студэнты. Гледачы жыва рэагавалі на мастацкае беларускае слова, якое доўгі час адсутнічала на іх сцэнах. Пры нагодзе, жыхарам Ячна і Хільмонаў была выражана падзяка ад імя нашых кандыдатаў за падтрымку ў выбарах.

2 ліпеня 1989 г. у Белавежы адбыўся сход гуртка БГКТ, старшынёй якога з'яўляецца Анастасія Шпаковіч. Актывісты прадставілі прысутнаму члену ГП БГКТ свае праблемы, у тым ліку прапанову стварэння беларускай турыстычнай базы, стварэння мастацкага калектыву і г.д. Выказваліся аб шэрагу істотных спраў, між іншым, аб нашай прысутнасці ў выбарчай кампаніі і грамадскім рэзанансе, выкліканым ёю.

Цешыць факт, што беларуская грамадская думка выходзіць па-за рамкі т.зв „фальклорнага рэзервату", у якія заганялі яе праз дзесяцігоддзі „стратэгі" грамадска-палітычнага жыцця краіны.

Віктар Стахвюк

„ТАК БЛІЗКА ЗА БУГАМ..."

У справаздачы з кракаўскай канферэнцыі па беларуска-польскіх літаратурных сувязях (Тут адчуваецца подых гісторыі..., „Літаратура і Мастацтва", 16 чэрвеня) Алег Лойка піша і аб адносінах да беластоцкіх беларусаў. Піша пра нас з вялікай сімпатыяй, дае высокую ацэнку нашаму літаратурнаму руху, адводзіць яму важнае месца ў польска-беларускім яднанні (гэпісты, памятайце залатыя словы прафесара, калі ў чарговы раз будзеце штурхаць у вярхах выдавецкі камяк), але памыляецца ў тапаграфіі. Бачыць нас на заходнім беразе Буга (жывуць так блізка за Бугам").

Мілы прафесар, не перасяляйце нас на другі бераг роднай і нам ракі. Мы ж ад вякоў правабярэжныя, усімі каранямі па гэты бок. А калі дакладней, дык жывем паміж Нёманам і Бугам. Гэтыя гарэзы падаліся раптам да сябе, сагнуліся ў дугі — не дацягнуліся: перашыек пакінулі. відаць, нам. Тут і самае выгаднае месца пабрацімскім здабыткам, якія вы шчыра вітаеце.

Мы яшчэ бліжэй, чым гэта відаць з брэсцкага моста.

Г. Валкавыцкі

га, што на мяне не глянеш, — адазваўся ён.

— Яська, я хацела табе прачытаць вынятк і з Евангелля.

— Добра. — І я прачытала: Нагорную пропаведзь; 13-ую главу I-га паслання Карынфянам; 15-ты раздзел Евангелля ад Іаана. Іван слухаў уважна. Калі я прачытала 13 верш з 15-га раздзела Іаана, Іван сказаў:

— Паўтары яшчэ раз!

І я прачытала:

— Ніхто не мае любові большае за тую, калі хто аддасць душу за сяброў сваіх.

Тады Іван сказаў:

— Вось ніколі не знаходзіў часу, каб зазірнуць сюды, а колькі тут глыбіні ў адным толькі гэтым сказе.

— Так, Яська, каб людзі яго мелі ў сэрцы, то ўсе цяжкія пытанні жыцця і людскія суадносіны можна было б развязаць.

— А ведаеш, сёння ксёндз гутарыў аб ахвяры Хрыста і казаў мне, што калі я жадаю, то ўдзеліць мне св. прычасця.

— І ты згадзіўся, мой Ясенька?

— Так, Юлінька, — ціха казаў Іван, — трэба абмыць душу, як ты казала.

—Віншую, віншую цябе! — І я пацалавала яго. — Як добра, Яська, што тут, у Закапаным, мы маем час падумаць і аб нашым духовым жыцці, а то ў Вільні за ўсімі справамі забыліся аб гэтых пытаннях.

Але гэтыя задушэўныя гутаркі былі перарваныя нечаканым прыходам Лялі. Яна ўскочыла, трымаючы высока ў руцэ тэлеграму:

— Пане Іване, ад Антона! Ён хутка прыедзе!

Мы ўсхапіліся. Іван ледзь не плакаў ад радасці; а я ў душы гневалася на Лялю, што яна гэтак неабдумана патрывожыла Івана. Тут пайшлі гутаркі, калі ён прыехаць можа. Іван казаў, што мусіць мае добрыя весткі і данясенні, бо інакш ён бы не прыязджаў, ведаючы, што адсюль назад яго могуць не пусціць. Зноў Іван пачаў непакоіцца палітычнымі справамі і пытаў, што чутно ў газетах. Я адказала за Лялю і за сябе, што наогул цяпер газет не чытаю, Ляля палітыкай не цікавіцца, а я не маю цяпер ахвоты, мне прыемней адпачыць ад усіх гэтых спраў, на якія наогул мы ніякага ўплыву не маем.

— Дык мне заўтра прынясеце газеты, каб я ведаў, чаго можна спадзявацца.

У Івана зноў аджыў стары палітычны дзеяч. Добра, што прынеслі вячэру, нам трэба было выходзіць і часу не было нават на пацеры. Я падышла да Івана, ціха сказала, што памалюся за ягонае здароўе, і мы выйшлі.

У пансіёне пасля вячэры я села пісаць, а Ляля ўзялася за газету, яна хацела паглядзець, з чым Антона чакаць можна. Я скончыла і спытала:

— Ну, што ты там добрага вычытала?

— Ах, Юлінька, я тут ува ўсёй гэтай канферэнцыі разабрацца не магу!

— Ну, дай мне газеты за апошнія дні! Я пачала пераглядаць.

— Ведаеш, Ляля, я тут нічога аб Беларусі не знаходжу; вельмі баюся, што Антон прыедзе з пустымі рукамі. Вось тады будзе бяда! Іван выбухне і яшчэ атакі сэрца дастане. Не! З дрэннымі навінамі я Антона не пушчу да Івана.

(Працяг будзе)

„Васілёчкам“ пайшоў дваццаць шосты

(Працяг са стар. 1)

Грандыёзны канцэрт „Васілёчкаў“ у гэты святочны дзень неяк засланіў усе цяжкасці і клопаты штодзённага жыцця, з якімі сутыкаюцца гэтыя самадзейнікі. Вялікае замілаванне да роднай песні, нягледзячы на розныя прафесіянальныя заняткі, якія выконваюць гэтыя людзі дзеля хлеба, з'яднала іх у гэтым хоры. Усё ж магутную сілу мае беларуская песня!

Цешыць факт, што іх грамадская праца мае водгук і сярод людзей, і ва ўлад. На юбілей 25-годдзя Прэзідыум ВРН у Беластоку прызнаў Веры Раеўскай і Валянціне Вашчук залатую адзнаку „Заслужаны для Беласточчыны“, а Ноне Кожан і Галене Пашкоўскай сярэбраную адзнаку „Заслужаны для Беласточчыны“. Узнагароды ўручыў прысутны на юбілеі сакратар Ваяводскага камітэта ПАРП Мікалай Козак.

ГП ТППР узнагародзіла залатымі значкамі ТППР шэсць асоб з хору „Васілёчкі“: Юрку Харкевіча, Лідзію Белах, Мікалая Ваўрыновіча, Гражыну Каляду, Ніну Кручкоўскую і Канстанціна Селевановіча.

Дырэктар Гайнаўскага дома культуры М. Бушко віншуе дырэктара Бельскага дома культуры і кіраўніка „Васілёчкаў“ Сяргея Лукашука.

Сыплюцца ўзнагароды і сардэчныя пажаданні калектыву. Ад імя Аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы ў Беластоку ўручае ліст міністра культуры і мастацтва і калектыўную ўзнагароду дырэктар Марыя Маранда, ад імя ГП БГКТ выступае старшыня Аляксандр Баршчэўскі, які ўручае калектыву 265 тысяч злотых. Уручаецца таксама ўзнагарода начальніка горада Бельск-Падляшскі (а таксама віншавальныя лісты Янку Шурбаку і Уладзіміру Раеўскаму).

А пасля: зычанні ад Гайнаўскага дома культуры (М. Бушко), ад Беластоцкага гарадскога аддзела БГКТ (В. Ласкевіч) і іншых.

І яшчэ з цёплымі прамовамі выступілі дзве жанчыны.

М. Маранда, дырэктар Аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы, перадае віншавальны ліст ад міністра культуры і мастацтва.

МІКОЛА ІВАНОЎ

ДА ГІСТОРЫІ СТАЛІНІЗМУ НА БЕЛАРУСІ

УСТУП

Даволі часта аб Беларусі можна сустрэць уяўленне як аб вузкім кавалку распаленага жалеза, заціснутым паміж маскоўскім молатам і польскім кавадлам. І сапраўды, заўсёды была яна (у нейкім сэнсе патэнцыяльна застаецца і сёння) арэнай натуральнага саперніцтва паміж Польшчай і Расіяй. Свайго апагею гэтае саперніцтва на жывым целе беларускага народа дасягнула ў міжваенны перыяд нашага стагоддзя. Гэта быў перыяд неабмежаванага панавання сталінізму ў СССР, перыяд станаўлення і ўмацавання пасля амаль паўтаравекавой няволі польскай незалежнай дзяржавы. Падзеленая з аптэкарскай дакладнасцю амаль на дзве роўныя часткі, Беларусь стала аб'ектам супрацьборства дзвюх узаемавыключных ідэалогій: польскага нацыяналізму і сталінскага дэспатызму, закамуфліраванага пад камуністычны інтэрнацыяналізм, які, як вядома, з сапраўдным ленінскім разуменнем інтэрнацыяналізму не мае нічога супольнага.

Вонкава гэтыя два падыходы да беларускага пытання былі падобныя. Палякі адразу ўзялі курс на абмежаванне беларускасці ва ўсіх яе праявах і ў перспектыве на яе канчатковае падаўленне. Польская канцэпцыя ў адрозненні ад сталінскіх планаў была на дзіва паслядоўнай у сваёй прымітыўнасці. Яна практычна не пакідала месца на існаванне нават сімвалічнай прапольскай плыні ў беларускім руху. Беларусы-калабарацыяністы ў Заходняй Беларусі існавалі амаль выключна ў арсенале сталінскай прапагандысцкай машыны, але не ў сапраўднасці.

Канчатковыя мэты сталіністаў у дачыненні да беларускага народа таксама выражаліся ў імкненні да знішчэння беларускай нацыянальнай самасвядомасці, праследавання беларускай культуры і ўваходу беларусаў у новую „гістарычную супольнасць — савецкі народ“. Сталінская нацыянальная палітыка не была, аднак, аднастайнай. Яна выводзілася з вядомай „ленінскай нацыянальнай палітыкі“ перыяду нэпу, якая часова спрыяла беларусам у будаўніцтве на тэрыторыі Усходняй Беларусі свайго сапраўднага нацыянальнага ачага.

Як ацаніць гэты кароткі перыяд сапраўднага росквіту беларускасці ў савецкіх умовах? Чаму так хутка і з такой жорсткасцю сталіністы пачалі нішчыць усё, што ўдалося стварыць у галіне ўмацавання беларускасці ў перыяд легендарнай беларусізацыі? На жаль, у сучасных даследчыкаў гэтага феномену няма, ды і наўрад ці калі-небудзь будзе адназначнае вытлумачэнне істоты гэтых падзей. Напрыклад, некаторыя заходнія саветолагі ў якасці аргументаў прыгадваюць факт, што падобнае развіццё падзей з'яўляецца натуральным шляхам кожнай вялікай і крывавай рэвалюцыі, якая раней ці пазней з'ядае сваіх дзяцей. Іншыя ў якасці фактара ўплыву на нараджэнне і хуткае ўмацаванне сталінскай сістэмы ўлады падаюць наступны факт. Спроба ажыццяўлення будаўніцтва сацыялізма адбывалася ў адсталай краіне азіяцкага тыпу, у якой традыцыі дэспатызму і абсалютызму былі вельмі моцныя. Гэта і абумовіла так доўгае і неабмежаванае панаванне сталінізму. Нам, аднак, найбольш блізкая наступная версія вытлумачэння гэтага феномену міжваеннай гісторыі. Кароткі перыяд „нацыянальнага нэпу“ ў савецкай гісторыі быў часам, калі ў нетрах яшчэ неакрэплага савецкага грамадства паволі выспяваў сталінізм. Створаная яшчэ Леніным шматлікая партбюракратыя ў ходзе разнастайных ліберальных эксперыментаў тыпу беларусізацыі паволі пераконвалася ў тым, якія выключныя магчымасці для нічым неабмежаванай улады тоіць у сабе сістэма, якую прапанаваў Сталін. Сталін быў усяго толькі выразнікам інтарэсаў новай паслярэвалюцыйнай партыйнай бюракратыі. Новая бюракратыя была пазбаўлена дарэвалюцыйных бальшавіцкіх ілюзій, а яе фанатызм праяўляўся ў абсалютнай вернасці Сталіну і сталінізму, а не марксісцка-ленінскай ідэалогіі.

Галоўная адметная рыса сталінскай сістэмы гэта перманентны масавы тэрор у адносінах да сапраўдных і патэнцыяльных праціўнікаў, а таксама супроць нейтральных элементаў і нават супроць не заўсёды паслядоўных прыхільнікаў. Прычым, гэта тэрор асаблівага гатунку. Сваёй масавасцю і бязлітаснасцю ён ствараў атмасферу ўсеагульнага страху і жорсткай абыякавасці. Ён аднолькава разбэшчана ўплываў як на выканаўцаў тэрору, так і на саміх тэрарызуемых. Ён абніжаў узровень самасвядомасці паасобных людзей і нацыянальнай самасвядомасці цэлых народаў. Свет усеагульнага тэрору панаваў нагэтулькі натуральна, што людзі, якіх не ўдалося адразу тэрарызаваць, выглядалі як вар'яты, як іншароднае цела грамадства, якое раней ці пазней трэба вырваць з коранем. Тэрор сталінскага крою толькі тады дасягаў сваёй мэты, калі тэрарызаваны чалавек пачынаў успрымаць сваё становішча як нармальнае, калі яму пачынала здавацца, што ў тым сваім закутку, куды яго загнаў тэрор, ён можа свабодна дыхаць, жыць, працаваць і нават быць шчаслівым. Удумаемся ў сэнс вядомай савецкай песні, якую спявала ў канцы 30-х гадоў амаль уся краіна:

„Широка страна моя родная,
Много в ней лесов, полей и рек,
Я другой такой страны не знаю,
Где так вольно дышит человек“.

Нічога дзіўнага, што гэта была любімая песня І. В. Сталіна.

Беларусы і украінцы панеслі ад сталінскіх рэпрэсій, бадай што, найбольшыя страты сярод усіх савецкіх народаў. Сёння, аднак, мы звяртаемся да апісання гэтай жудаснай старонкі нашай гісторыі не дзеля таго, каб дражніць старыя раны, а каб ушанаваць памяць тых, хто бязвінна загінуў, і каб зразумець глыбіню нашага падзення. Бо ж беларусы былі, вядома, па абодвух баках барыкад: як сярод ахвяр тэрору, так і сярод тых, хто яго арганізаваў.

Сталінізм, безумоўна, затрымаў паступовае нацыянальнае развіццё нашага народа. Але ён быў не ў стане прыпыніць яго. Сталінізм на Беларусі не дасягнуў сваёй галоўнай мэты: яму не ўдалося дэнацыяналізаваць беларусаў. А новае нацыянальнае адраджэнне, сведкамі якога мы сёння з'яўляемся, можа і павінна канчаткова знішчыць рэшткі сталінізму на Беларусі.

(Працяг будзе)

Адна з іх, Таццяна Антонава (журналістка „Голасу Радзімы"), гаварыла ад імя беларусаў з БССР. Вельмі цешылася яна, што на Беласточчыне так дзейсна развіваецца беларуская культура. Другая жанчына, кіраўнік беларускага калектыву „Васілёк" са Злучаных Штатаў Амерыкі, праф. Ала Орса-Рамана перадала прывітанні калектыву ад амерыканскіх беларусаў.

Найлепшыя пажаданні перадалі „Васілёчкам" воранаўскія „Лявоны". Іх выступленне склала апошнюю частку ўрачыстасці. Унеслі яны на сцэну Бельскага дома культуры разам з іхнімі дудкамі, свісцёлкамі, ражкамі ўсе пахі Беларускага краю, так блізкага нам і братэрскага...

А і беларускі калектыў „Васілёк" з Нью-Йорка не хацеў быць горшым і адтанцаваў сваё (хаця не быў у праграме канцэрта) на ўрачыстай вячэры. Мы таксама не лыкам шытыя, хацелі сказаць, здавалася, амерыканскія беларусы.

— ✲ —

Выспелі нашы „Васілёчкі" ў Бельску-Падляшскім. Панеслі сваю песню ў свет. Зычым ім, каб і далей квітнелі ва ўсю шыр; не ў жыцце — у песні, у беларускай традыцыі.

Ада Чачуга

Фота Ю. Вяжхоўскага

З кветкамі прыйшлі на юбілей „Васілёчкаў" маладзенькія „Вясёлыя ноткі". Гэта ж кіраўнік у іх супольны.

ПАЧЫНАЛЬНІКІ

Карыстаючыся такой выдатнай нагодай, як 25-годдзе існавання бельскіх „Васілёчкаў", я хачу нешта сказаць пра тых, якія стаялі ў пачатку гісторыі калектыву.

Хор стварыўся канчаткова ў чэрвені 1964 года, у якім я пачаў працаваць інструктарам Бельскага аддзела БГКТ. Старшынёю Аддзела быў тады Уладзімір Раеўскі, які вельмі дапамог у арганізаванні хору. Першымі харыстамі былі: Анна Прыступа, Марыя Цар, Казімеж Гаць, Уладзімір Жэпка, Канстанцін Шымчук, Анна Радзіванюк. Сёння ўжо ў „Васілёчках" яны не выступаюць. Ад самага пачатку ў калектыве спяваюць: Вера Раеўская, Анна Навакоўская, Васіль Антыпюк, Павел Лемеш. Апрача бяльчан у хоры спявалі жанчыны і дзяўчаты з Пасынкаў, з Піліпкаў і Райска, Раманюкі з Дубяжына. Першым дырыжорам хору быў Аляксандр Лукашук. Дом культуры быў тады ў рамонце, дык рэпетыцыі праводзіліся ў Беларускім лііцэі, у ратушы, а нават на пошце. Пасля хорам кіравалі Міхась Артышэвіч, Юрка Шурбак. Цяперашні кіраўнік „Васілёчкаў" Сяргей Лукашук быў спачатку акампаніятарам у хоры. Нейкі час акампаніяваў „Васілёчкам" і Сцяпан Копа. Дык вось для шматлікіх выдатных прадстаўнікоў нашага музычнага руху „Васілёчкі" сталіся кузняй іхняга характару і ўмельства.

Мне асабліва прыемна, што давялося ўдзельнічаць пры стварэнні так знакамітага калектыву і хоць у невялічкай долі пасобіць яму пры стаўленні першых крокаў. Усім тым, якія пачыналі гэтую справу, і тым, якія так паспяхова яе працягваюць, я прыношу сардэчную падзяку. Трымайце так далей, сябры, на радасць усім прыхільнікам беларускай песні і беларускага слова. Наступнага вам 25-годдзя!

Янка Шурбак

ЗНАЁМЫЯ

Я прыйшла на работу ў бальніцу на начную змену. Пераапрануўшыся, я пачала шукаць жанчыну з папярэдняй змены. Знайшла яе ў палаце, дзе яна размаўляла са знаёмай.

— Сядай, Ірэна, на табурэтку, — сказала мне, — я вось зараз пайду, а ты пагутарыш з маёй суседкай.

— Сядайце, сядайце, — запрашала хворая, частуючы мяне цукеркамі. — Адкуль вы?

— З Семяноўкі.

— У нашай вёсцы ёсць адзін у прыступах з Семяноўкі. Павел называецца.

— Гэта мой далёкі сваяк.

— А там у вас, у Семяноўцы, ёсць такая жанчына, што ў „Ніву" піша. Падпісваецца „Аўрора". Як яна там жыве?

— Не ведаю.

— А вы „Ніву" не чытаеце?

—Чытаю кожны нумар.

— Яе здымак быў у газеце. Двое дзяцей адна гадуе. Ведаеце; я люблю чытаць яе артыкулы...

Я пачырванела і не ведала, што рабіць. Хворая гэта заўважыла, і ўсміхнулася.

— А, можа, гэта вы?

Не было выхаду і я прызналася.

— Вось бачыце, як можна часам дагаварыцца, — радасна сказала жанчына. — Яшчэ там у „Ніву" пішуць Пётр Байко і Андрэй Гаўрылюк. Іх артыкулы бачыла я таксама і ў „Тыгодніку Падляшскім". Вельмі цікавыя артыкулы... Цяпер мала чамусьці карэспандэнтаў піша. Вось не піша Вайсковіч. Калісь многа пісаў...

Я выйшла з палаты, і неяк мне сумна стала, што так мала нас, карэспандэнтаў, знаёмых людзей.

Аўрора

СЦЕЖКІ НЯЗВЕДАНАЙ ЗЯМЛІ

Мінула ўжо 70 гадоў з часу, як на палітычных картах Еўропы паявіўся назоў „Беларусь", а звыш 1000 гадоў, як назоў той стала магчымым запаўняць канкрэтным гістарычным зместам. А ўсё ж такі запаўняецца ён даволі марудна, каб не сказаць — пакутліва, пераадольваючы шматлікія перашкоды, не заўсёды ано навуковага характару. Такія публікацыі, як „Старажытная Беларусь" Міколы Ермаловіча ці „Беларусь, Беларусь" Сакрата Яновіча, шырэйшай публікай успрымаюцца хутчэй за ўсё як літаратура сенсацыйна-дэтэктыўнага жанру, чымсьці якога-небудзь іншага. Здзіўляцца занадта не будзем, калі ўсвядомім сабе, што гадамі цэлымі гістарычную свядомасць беларусаў у БССР выхоўвала (і далей выхоўвае) славутая праца прафесара Абэцэдарскага, а ў нас на гісторыю „ўсходніх крэсаў Рэчыпаспалітай" глядзелі (і далей глядзяць) праз прызму міфастваральнага ўяўлення Генрыка Сянкевіча. Гэта — калі гаворка ідзе пра неспецыялістаў, не-гісторыкаў. А і саміх гісторыкаў, якія пацікавіліся б беларускім комплексам глыбей, не зашмат яшчэ. Агульнаграмадскія стэрэатыпы, як у ніякай іншай навуцы, асабліва моцна ўкараніліся ў гісторыі. Дык вось, напярэдадні новага тысячагоддзя стаім мы перад нязведаным абшарам сваёй тысячагадовай гісторыі і сумнавата паглядаем на тыя нешматлікія вузенькія сцяжынкі, ледзь пазначаныя арыенцірамі гістарычнай фактаграфіі. Усё астатняе збоч тых сцяжынак уяўляе сабою суцэльную дрыгвяністую тэрыторыю здагадак, спрэчных інтэрпрэтацый, а то і звычайных псеўданавуковых падтасовак.

Сакрат Яновіч сам па сабе не гісторык, але крануць гістарычную тэму прымусіла яго своеасаблівая „геапалітычная сітуацыя" беларускасці: калі хочаш заставацца беларусам, дык ваюй за сваё на ўсіх франтах, бо асобных войскаў пакуль што няма. Абставіны гэта не надта нармальныя, але ці для беларускасці былі яны калі-колечы нармальнымі? Улягліся крыху запальчывыя эмоцыі, якія выклікала „Беларусь, Беларусь", і ў паспакайнеўшай палеміцы сітуацыі Яновіч наважыўся зрабіць нешта накшталт дадатку ці допісу сваё кніжкі, бо так бадай трэба акрэсліць нарыс „Przez cztery konfesje", апублікаваны ў жнівеньска-вераснёўскім выпуску часопіса „Chrześcijanin w świecie" за мінулы год. Матэрыялы ў гэтым выпуску поўнасцю прысвечаны тысячагоддзю хрышчэння Русі. Падладжваючыся пад характар гэтага зборніка, Яновіч значную ўвагу адводзіць праблеме рэлігійных суадносін у Вялікім княстве Літоўскім, пачынаючы з ягайлаўскіх часоў, а канчаючы датаю фармальнай ліквідацыі Рэчыпаспалітай Двух Народаў актам Канстытуцыі 3 Мая. Але, па сутнасці, вядучым матывам нарыса застаецца тое, што складала кніжыцу „Беларусь, Беларусь", гэта значыць, гісторыя польска-беларускіх і беларуска-польскіх культурных сувязяў ды ўплываў. Няма сэнсу пераказваць тут змест яновічавых разважанняў, тым болей, што ён не выяўляе нейкіх новых гістарычных фактаў. Сіла тэксту ў чым іншым: Яновіч, як ніхто іншы сярод папулярызатараў беларускай гісторыі, умее захапляюча спалучыць ролю добрасумленнага гісторыка, які непахісна прытрымліваецца фактаў, і ролю выдатнага мастака слова (польскага!). Гісторык знойдзе ў гэтым нарысе шэраг арыгінальных спасцярог, меркаванняў і культурна-гістарычных асацыяцый, звыклы ж чытач, які наштодзень далёкі ад беларускіх праблематаў, атрымае салідную, згушчаную порцыю гістарычнай інфармацыі, тонка прыпраўленую небанальнай культуралагічнай рэфлексіяй. Даследчык беларускай гісторыі, несумненна, вылучыць для сябе і схаваную між радкамі пазіцыю Яновіча ў адносінах да тых гісторыкаў, якія схільныя ігнараваць уплыў цывілізацыйнага арэалу Захаду на фармаванне культурнага, грамадскага і палітычнага аблічча Беларусі, як тадышняй, так і ў навейшых часах, калі паўставала сучасная формула беларускай нацыянальнасці і абрысоўвалася ідэя незалежнай дзяржаўнасці.

Беларусы ўтрывалі да сённяшняга дня як нацыя, але нацыя, дужа прыдушаная псіхалагічным комплексам непаўнацэннасці — культурнай, палітычнай, шмат якой іншай. Нарыс Сакрата Яновіча паказвае вытокі гэтага комплексу і яго развіццё ў гістарычнай перспектыве. Без ведання гісторыі хваробы наўрад ці магчыма яе вылечыць. Не спыніла тае хваробы і паслякастрычніцкая эпоха ў жыцці беларусаў, да старых інфекцый дадаўшы шмат новых.

Рэкамендуючы чытачам вышэй згаданы тэкст С. Яновіча, адначасова папярэджваю, што не з'яўляецца ён чытаначкай, якая ў прываблівай форме ілюструе трафарэтныя ісціны. Яновіч трактуе чытача сур'ёзна і шмат што пакідае ягонай уласнай удумлівасці, сабе адводзячы ролю неназойлівага праваднікa.

Ян Максімюк

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРНАЯ МОВА. АРФАГРАФІЯ.

10. Правілы пераносаў слоў.[1]

Пры пераносе слоў трэба кіравацца наступным:

— дзяліць словы на склады, не аддзяляючы зычнай ад наступнай галоснай (*за-пы-ле-ны, пры-хо-дзіць*). У словах са збегам зычных дазваляецца перанос некалькімі спосабамі (*вяс-на* і *вя-сна, сяс-тра* і *ся-стра; выдавец-тва* і *выдаве-цтва, ру-скі* і *рус-кі*),

— не пераносіць і не пакідаць адной літары, хаця яна ўтварае склад (дрэнна: *а-така, авіяцы-я*),

— дзве аднолькавыя зычныя паміж галоснымі трэба раздзяляць (*насен-не, смец-це, трымац-ца*),

— не раздзяляць *дж* і *дз*, калі абазначаюць адзін гук (*ура-джай, ра-дзіма*). Калі з'яўляюцца спалучэннем прыставачнага *д* і карэнных *ж* і *з* — раздзяляць (*ад-жыць, пад-зямел-ле*),

— дзяліць слова на склады згодна з яго марфемным складам (*за-крычаць, раз-біць*). Калі пасля прыстаўкі на зычную ідзе галосная (апрача *ы*), то такую прыстаўку дазваляецца разбіваць (*пад-асінавік* і *па-дасінавік*). Калі пасля прыстаўкі на зычную ідзе літара *ы*, то далучаецца яна да прыстаўкі (*разы-граць, узы-сці*),

— складаныя словы найлепш дзяліць на такія простыя словы, якія ўтвараюць складанае (*кіна-хроніка, нова-ўвядзенне, мова-знаўства, сто-працэнтны, што-дзённы*),

— не разбіваць аднаскладовых частак складанаскарочаных слоў (*гар-ком, кал-гас*),

— літары *й, ў, ь* і апостраф не аддзяляць ад папярэдняга складу (*вай-на, траў-ка, пісь-мо, аб'-ява*),

— скарочаныя назвы мер не адрываць ад тых лічбаў, да якіх яны адносяцца (*XX ст., 1989 г., 45 кг, 100 м²*; дрэнна — *XXII//ст., 1989//г., 45//кг, 100//м²*),

— не аддзяляць ад лічбаў звязаных з імі граматычных канчаткаў, што пішуцца праз злучок (*2-гі, 5-му*; дрэнна — *2//-гі, 5//му*),

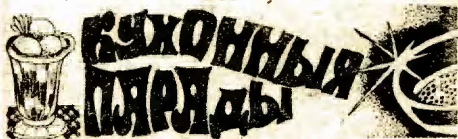
— не разрываць ініцыяльных абрэвіятур (*БССР, ПНР*) і камбінаваных, якія складаюцца з ініцыяльных скарачэнняў з лічбамі (*ТУ-124*),

— не разбіваць умоўных графічных скарачэнняў (*і г.д., і інш., р-н, т.зв.*),

— не пераносіць на другі радок знакаў прыпынку. Выключэнне складае працяжнік, але толькі тады, калі стаіць перад другой часткай перарванай простай мовы,

— не пакідаць у канцы папярэдняга радка без тэксту дужку і двукоссе.

[1]. Я. М. Камароўскі, Беларуская мова. Арфаграфія, Мінск 1972, с. 206-210.

Яшчэ раз пра булён

РУСКІ БУЛЁН З КУРЫЦЫ З ШАФРАНАМ

На 1 курыцу трэба ўзяць 2-3 морквіны, 1 вялікую цыбулю, 5-7 зярнят перцу, соль, пучок зялёнай пятрушкі, крыху шафрану, 5 гваздзік, кавалак карыцы (цынамону), 2-3 зерні англійскага зелля, 2 літры вады.

На булачкі з фаршам бярэм: 6 булачак, 1 морквіну, 1 малую рэпу, 2-3 лыжкі зялёнага гарошку, лыжачку масла, лыжачку мукі, некалькі лыжак малака, соль, цукар, лыжку цертага галандскага сыра.

Ачышчаную і памытую курыцу разам з сэрцам, пячонкай і жалудкам заліць вадой і варыць пад крышкай на невялікім агні. Праз паўгадзіны дадаць ачышчаную моркву і цыбулю, пасаліць і варыць, пакуль мяса не будзе мяккае. На 10 мінут перад канцом гатавання дадаць гваздзіку, карыцу, англійскае зелле, перац і напар шафрану. Булён працадзіць, дадаць сэрца, пячонку і жалудак, нарэзаныя на палосачкі.

З булачак зрэзаць вярхі, а з сярэдзіны выняць крыху мякішу. Абабраную гародніну нарэзаць, дадаць крыху булёну і тушыць. З мукі і тлушчу зрабіць засмажку, развесці яе малаком, дадаць да тушанай гародніны і перамяшаць. Так падрыхтаванай масай напоўніць булачкі, пасыпаць іх перцам і сырам і запякаць 15 мінут у духоўцы сярэдняй гарачыні.

ЯПОНСКІ БУЛЁН З КУРАНЯЦІ

На 2 грудзінкі кураняці трэба ўзяць 3 шклянкі булёну з кураняці, паўшклянкі дробна нарэзаных пячурыц, 2 лыжачкі соевага соусу або прыправы „магі", кубачак варанага макарону, 4 кавалкі лімоннай скуркі.

Мяса кураняці нарэзаць тоненькімі прадаўгаватымі палосачкамі, палажыць у каструльку, заліць булёнам і варыць на невялікім агні мінут пяць. Дадаць пячурыцы і варыць яшчэ 3 мінуты. Укінуць макарон, уліць соевы соус і варыць яшчэ адну мінуту.

Падаючы булён на стол, у кожную талерку кладзем кавалак лімоннай скуркі, перад гэтым абдадзенай кіпетнем.

МАЛАЙСКІ БУЛЁН З КУРАНЯЦІ

На палавіну кураняці трэба ўзяць паўтара літра вады, 1 цыбуліну, 3 лыжкі алею, кубачак дробна пасечанай цыбулі, паўтара кубачка рысу, лыжачку солі, лыжачку кітайскай прыправы, паўлыжачкі белага перцу, і яшчэ раз паўтара літра вады.

Кураня памыць, падзяліць на кавалкі, заліць вадой, пасаліць, дадаць цэлую цыбулю і варыць каля гадзіны, пакуль мяса не будзе мяккае. На алеі падсмажыць пасечаную цыбулю, палажыць яе ў іншы посуд, а на тлушчы падсмажыць хуценька рыс, дадаць да яго перац і кітайскую прыправу і ўліць тры кубачкі кіпячай вады. Варыць каля 20 мінут на малым агні.

Булён пераліць у вазу ці ў талеркі, а асобна падаць рыс са смажанай цыбуляй.

БУЛЁН З САЛОДКАЙ КАПУСТЫ

На паўтара літра булёну трэба ўзяць невялікі качан белай капусты, 4-5 бульбін, кіслую смятану, соль.

З капусты зняць пашкоджаныя лісткі, качан капусты перарэзаць на чвэрткі і выразаць сярэдзіну. Абдаць капусту кіпетнем, пасля чаго зварыць яе ў падсоленай вадзе, не накрываючы пакрыўкай. Асобна зварыць бульбу, нарэзаную костачкай. Капусту адцадзіць, пералажыць у вазу, дадаць звараную бульбу, заліць гарачым булёнам. Асобна падаць кіслую смятану, каб кожны мог сабе заправіць суп у талерцы.

Гаспадыня

Дарагое Сэрцайка! Я не на тэму кахання, я — пра чалавечнасць. Ёсць у мяне знаёмы, які мае вельмі дзіўны характар. Вось нядобразычлівы ён людзям і ўсё. А прафесія, здаецца, такая, што павінен пра людзей дбаць. Карацей гаворачы, ён цырульнік, чалавек жанаты, але дзяцей не мае. І было так. Як заўсёды я прыйшла да яго, каб прычасацца. Быў ён вельмі вясёлы, задаволены. Якраз вярнуўся са Злучаных Штатаў. Там удалося яму падзарабіць нават някепскую суму грошай.

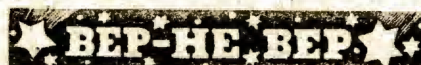
Мой цырульнік быў у адносінах да мяне вельмі мілы, жартаваў, пляткаваў на калег. Нічога, здавалася, не прадвяшчала нейкай навальніцы. Я вырашыла, што перад ад'ездам у водпуск нарэшце прывяду ў парадак свае валасы. Трэба было зрабіць светлы колер, бо валасы ўжо адраслі і былі відаць сівыя, а таксама меў ён мяне падстрыгчы і прычасаць. Падстрыг мяне някепска, а вось колер не выйшаў. Калі я глянула ў люстэрка, мне стала страшна. На галаве ў мяне быў нейкі чырвоны певень, быццам у таго „панка". О, Божа, кажу, не хапае толькі зялёнага. Нічога страшнага, запэўніў мяне мой цырульнік, прыйдзіце праз два дні, зробім іншы колер. Чула я нядобрае ўсім сваім нутром і спачатку не хацела яму гаварыць, што выязджаю ў водпуск. У мяне ж на пятніцу былі ўжо куплены білеты ў спальны вагон далёкабежнага поезда. Ужо раней я заўважыла, што мой цырульнік бывае часамі нядобразычлівы і зласлівы. Таму і баялася яму сказаць, што еду, бо мог бы зрабіць усё наадварот. Але ж вось узяла ды сказала, дурная баба! Паверыла яму: такі ж быў міленькі, такі сімпатычны. Сказала, што ў пятніцу а шостай пасля поўдня выязджаю. Тады ён сказаў мне, каб прыйшла а 14-ай, і тады, маўляў, будзе ўсё зроблена. А да поезда, дадаў, яшчэ з мужам сходжу ў кавярню. Надзеўшы на галаву хустачку, пайшла дахаты.

Калі я прыйшла ў пятніцу пасля працы а 14.10, у цырульніка чакала ўжо некалькі асоб. Нават не думала, што ўсіх іх ён захоча прычасаць перад мною. Усё ж такі мы дамаўляліся. А ён, зусім змяніўшы настрой, пераконваў мяне, што ў яго парыкмахерскай пануе поўная дэмакратыя. Трэба было не спазняцца! Я пачала перапрашаць яго, гаварыць, што для кагосьці дзесяць мінут гэта ж не справа жыцця і смерці. Прасіла яго, каб узяў мяне перад гэтымі панямі, бо ж у мяне ўжо застаецца мала часу. Поезд мяне не будзе чакаць! Але мужчына быў цвёрды. У гэтай гаворцы стукнула гадзіна 15-ая, а ў 16 гадзін ужо, вядома, не варта было пачынаць. Ніхто ў ніякай цырульні не паспеў бы ўжо мне зрабіць колер.

Дарэшты разбітая, я ізноў нацягнула сваю хустачку на галаву і выйшла з парыкмахерскай, нават не развітаўшыся. Я мусіла выйсці, бо білет на поезд трэба было заказаць на месяц раней. Валасы пафарбавалі мне на звычайны людскі колер звычайныя вучаніцы ў Гданьску. Не трэба было ісці нават да асаблівага цырульніка. Але да сёння мучыць мяне пытанне: чаму людзі бываюць такія нялюдскія?! Каб ты, Сэрцайка, бачыла, колькі радасці было ў вачах майго цырульніка, што сапсаваў мае валасы! **Анна**

Анна! Прыкра аб гэтым гаварыць, але бяздзетныя людзі бываюць часта вельмі зласлівыя і... скупыя. Можа адчуваюць сябе ў нейкай ступені калекамі і, калі ўдасца акалечыць іншага, то іх вочы свецяцца радасцю. Аня, уцякай ад такіх людзей! Вядома, не заўсёды ад бяздзетных, але заўсёды ад непрыхільных чалавеку.

Сэрцайка

Дарагі Астроне! Што такое? Сняцца мне ў апошні час нябожчыкі. І то падрад некалькі дзён. Першы прысніўся бацька мой. Едзем мы з ім на фуры. На другі дзень — іду я па могільніку. Раптам успомніла, што нешта аставіла і трэба вярнуцца. Вяртаюся назад і бачу, стаіць бацька. Кажа: „Ты штосьці забыла?" Я толькі рукой махнула, што праўда, мінула бацьку і пайшла далей. У наступную ноч прыснілася свякруха. Як бы ў сваёй хаце на вёсцы. Трымае ляльку. Але тая лялька як дзіцё: і гаворыць, і ходзіць... Далей прысніўся сябра з працы, які нядаўна памёр, і яшчэ на канец знаёмы лекар-педыятр, які таксама памёр пару год таму назад.

Прайшло крыху часу, адпачыла я крыху ад тых нябожчыкаў, спакойна паспала, аж тут вось сніцца такое, што ледзь у мяне сэрца не выскачыла, калі прачнулася. Я ў хаце сваякоў. Сваячка кажа, што іх хату наведваюць духі. І тут жа я бачу як бы кусок рукі ў паветры, завіслай у іх пакоі. А потым дык адчыняюцца дзверы і духі — жанчыны і мужчына — у людскіх постацях пхаюцца ў хату. Я кажу: гані іх, чаго яны сюды прууцца ўсе! І тут прачнулася.

Астроне, што могуць абазначаць гэтыя мае сны? **Крыся**

Крыся! Тое, што сняцца табе ў апошні час нябожчыкі, не павінна абазначаць нечага страшнага. Аднак жа тое, што гэта цэлая серыя нябожчыкаў прадстала перад табой, першапачаткова ў постаці бацькі, які яшчэ на дадатак ехаў на фурманцы, можа абазначаць, што будзеш мець нейкія клопаты. Бацька, хоць бы ён быў і нябожчыкам, заўсёды прадвяшчае нейкі клопат. Тым больш, што вы ехалі на фурманцы, а гэта абазначае нейкую няпэўную, хісткую справу. Усё ж такі тое, што ты зноў хадзіла па могільніку, дазваляе верыць у добры паварот спраў. Клопаты твае могуць быць звязаны з нейкім дзіцём, бо цёшча твая трымала ў руках ляльку, якая гаварыла і хадзіла як дзіцё. Твой другі сон таксама сведчыць аб нечым нядобрым. Мо нейкая хвароба? Вельмі непрыемны быў той кавалак рукі, які павіс у пакоі тваёй сваячкі...

Астрон

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

УДЗЕЛЬНІКІ КОНКУРСУ „БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ '89" ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ

Малодшая вакальна-танцавальная група з Кляшчэляў. Фота Я. Чэрнякевіч.

Фрагмент этнаграфічнага куточка ў школе ў Дубяжыне. Ёсць тут і старыя прылады хатняга ўжытку, гладышы і чыгуны, дзве розныя па канструкцыі маслабойкі, саматканыя ходнікі і сурвэткі, а над усім гэтым — выстаўка сучасных выданняў Беларускага таварыства. Фота Я. Чэрнякевіч.

Вісарыён Гарбук

КРАПІВА

Мы гулялі на пустэчы за гаражамі: ахоўвалі мяжу ад парушальнікаў. Я быў у групе пошуку. Асцярожна прабіраўся па зарасніках бур'яну і ўбачыў цётку.

Цётка сцябала сябе па голых руках крапівой. Сцябала і нават не моршчылася.

— Што вы робіце? — здзівіўся я.

— Правяраю, ці ёсць у мяне мужнасць, — усміхнулася цётка. — І характар загартоўваю.

— Кожны дзень?

— Не, не кожны, а калі вельмі трэба.

Я ведаў: трэба — значыць, трэба. Асабліва, калі вельмі трэба. Ды толькі якое гэта прыкрае слова „трэба"! Робіш тое, чаго не хочацца. Вось і цётка...

Гуляць расхацелася. Я забраўся як мага далей у зараснік бур'яну, задумаўся: „А ці ёсць у мяне мужнасць, характар? Як даведацца? Няўжо трэба выпрабоўваць крапівой?"

Я загледзеўся на стракатых матылькоў-крапіўнікаў. Яны ўпэўнена ляталі сярод крапівы, адпачывалі на кветках грознага чартапалоху.

Праходзіў дзень за днём, а цётка з пучком крапівы неадступна стаяла перад маімі вачыма. Усміхалася і пытала: „Ну як, праверыў сябе?"

Усё часцей на вочы траплялася крапіва. Куды ні пайду, стаіць і дражніцца: „Боязна?.. Мяне баішся... А Генку, гэтага задзіру, ты правучыў? Ён цябе так з'едліва высмеяў, а ты прамаўчаў. Не, няма ў цябе мужнасці! Няма характару!.."

Раззлаваўся на крапіву-жы-

(Працяг на стар. 10)

Валянціна Коўтун

КНІГА БЕЛАВЕЖЫ

Паміж дрэў — дыван луп'я,
Тут зубрыная сям'я.
Бацька-зубр на мох прылёг,
Аб пянёк пачухаў рог:
— Што ж, сынок,
У добры час
Рушыць трэба
У першы клас!
Бавіць час табе даволі,
Вучаць у пушчанскай школе,
Хто твой сябар,
Хто — чужы,
Як сумленна трэба жыць...

А падручнік самы лепшы —
Гэта кніга
Белавежы!

АЛЕНЬ І СОНЕЙКА

Як пачаўся летні дзень, —
Грыбнікі стараюцца.
Ці не ведаеш, алень,
Дзе грыбы хаваюцца?

Пахадзілі цэлы дзень,
А ў кашах — не поўнанька.
На рагах, стары алень,
Патрымай сонейка!

Грыбнікам дапамажы,
Каб грыбоў было —
кашы!

ВОЖЫК ПЫХ

Адмысловы шавец
Вожык Пых, лясны кравец.
У майстэрні пад кустом
Шыў мядзведзю паліто.
Шмат іголак пакрышыў,
Ды абнову ўсё ж пашыў.
Ох ты, вожык,
Ох, шавец!
Шые футры кравец
Для ваўка, лісы, вавёркі,
А ў самога —
Толькі голкі!

ЖАЛУДОВАЯ СТАЛОЎКА

Да імшарын цёплых звык
Рые там карэнне дзік,
Корміць імі парасятак
У піжамах паласатых.

Зелянее дуб каронай,
Жалудоў там смачных поўна,
Ды шкада, што завысока
Жалудовая сталоўка.

Як зарохкаў дзік тады —
Пасыпаліся жалуды!

РЫСЬ

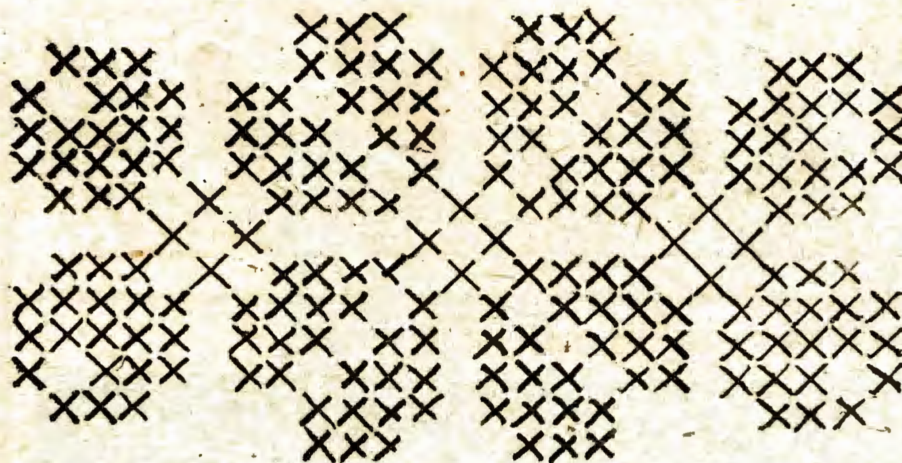
З цёмных шатаў вочы —
бліСЬ!
За ласём палюе рысь.

Не спяшай, нябога, —
У лася ёсць рогі!

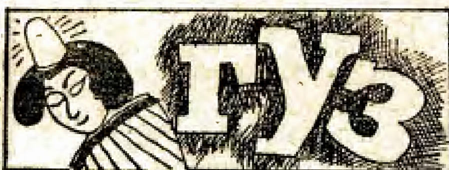

ЗРАБІ САМА

Звычайную сумку на кніжкі ці нейкую дробязь можа зрабіць кожная дзяўчынка, якая любіць хоць трошкі занятиі з іголкай. Сумку зрабіць трэба з саматканага палатна, ушыўшы ў сярэдзіну падкладку з цыраткі. З матэрыялу зроблены таксама фрэндзлі. А паказаны ўзор дапаможа сумку ўпрыгожыць. Толькі памятай! Сумку трэба выкраіць, сшыць на спробу, ці будзе добрая, але перад тым, як сшыць на машыне, трэба вышыць. Гэта для выгады ў час вышывання.

ГУЗ

ЯПОНСКАЯ КАЗКА.

Пачатак у папярэднім нумары.

У Гаэмона ад радасці ажно рукі і ногі задрыжалі. Але ён прыкінуўся, нібыта яму вельмі шкада свайго гуза.

— Лепей вырвіце ў мяне вока, — закрычаў ён, — лепей адрэжце язык, адарвіце нос, вушы, але толькі, калі ласка, не чапайце гуза! Я столькі гадоў яго нашу, я так яго шаную! Што буду я рабіць без гуза?

Галоўнае страшыдла пачула гэта і сказала:

— Бачыце, як ён даражыць сваім гузам! Ну, калі так, вазьміце яго!

Тут жа самае маленькае страшыдла падскочыла да старога і, як зглядзець вокам, адкруціла гуз з яго шчакі. Гаэмону нават не забалела.

Тым часам пачало днець. Закаркалі вароны. Страшыдлы замітусіліся.

— Ну, стары, прыходзь заўтра! Атрымаеш назад гуз.

І раптам усе зніклі.

Гаэмон азірнуўся па баках — нідзе нікога няма. Дакрануўся да шчакі — гладка. Скасавурыў вочы направа — і сасну відаць, і галіны, а гуза не відаць.

Няма больш гуза!

— Ото шчасце! Ну і цуды бываюць на свеце!

І стары пабег дадому, каб хутчэй парадаваць сваю старую.

Калі старая ўбачыла яго без гуза, ажно рукамі пляснула:

— Куды ж ты падзеў свой гуз?

— У мяне яго чэрці забралі.

— Ну і-ну! — толькі і сказала старая і вочы ў яе зрабіліся круглыя.

А ў той самай вёсцы жыў другі стары. Звалі яго Буэмон. Ён так быў падобны да Гаэмона, як быццам адзін з іх быў сапраўдны, а другі — з люстэрка. У Буэмона таксама быў на шчацэ вялізны гуз, толькі не на правай, а на левай. Таму, калі ён глядзеў направа, дык бачыў усё, што хацеў бачыць, а калі глядзеў налева, дык бачыў не тое, што хацеў, а толькі свой гуз. І галава яго таксама хілілася, толькі не направа, а налева.

Гуз Буэмону даўно абрыдзеў. Яму вельмі хацелася, каб у яго не было гуза.

Вось ён ідзе па вёсцы і сустракае свайго суседа, Гаэмона. Глядзіць, а ў Гаэмона правая шчака такая ж гладкая, як і левая. Нібыта і не было ў яго гуза.

— Паслухай, — спытаў ён, — а куды падзеўся твой гуз? Можа, яго зрэзаў які-небудзь умелы лекар? Скажы мне, калі ласка, дзе ён жыве, і я зараз жа пайду да яго. Няхай ён зрэжа і мой гуз.

А Гаэмон адказвае:

— Не, гэта не лекар зняў мой гуз.

— Не лекар? А хто ж?

Тут Гаэмон расказаў Буэмону ўсё, што з ім здарылася ў мінулую ноч.

— Вунь яно што! — сказаў Буэмон. — Ну, скакаць і я ўмею! Сёння ж пайду да чарцей і паскачу. Скажы толькі, дзе гэта месца, куды яны прыходзяць уночы.

Гаэмон расказаў падрабязна, як знайсці дрэва з дуплом, у якім ён прасядзеў ноч.

Буэмон, вядома, зарадаваўся і зараз жа пабег у лес, знайшоў дрэва, залез у дупло і пачаў чакаць страшыдлаў.

Роўна апоўначы зверху, з гары, пачуўся шум, моцны тупат і галасы. Да дрэва з выццём і рыкам беглі чырвоныя, сінія, зялёныя страшыдлы. Як і ўчора, яны паселі на траве перад дрэвам...

А стары, як толькі ўбачыў страшыдлаў, зашыўся ў дупло і зажмурыў вочы. Ад страху нават забыўся, чаго ён прыйшоў. І раптам ён пачуў, як галоўнае страшыдла зараўло:

— Ну што, няма яшчэ старога?

Тут Буэмон успомніў пра свой гуз і падумаў: „Ну, калі ўжо прыйшоў, трэба вылазіць. Што будзе, тое і будзе, паскачу ім!"

І ён сяк-так выкараскаўся з дупла.

Самае маленькае страшыдла ўбачыла яго і запішчала на ўсю моц:

— Прыйшоў! Прыйшоў! Вось ён!

Галоўнае страшыдла зарадавалася:

— А, прыйшоў? Ну, малайчына стары! Хадзі сюды, паскачы.

Страшыдла запляскала ў ладкі. А стары ад страху ледзь жывы: падняў ён правую нагу — левая падагнулася, траха не паваліўся. Падняў левую — правая падагнулася, зноў ледзь не расцягнуўся.

Галоўнае страшыдла глядзела-глядзела і раптам разззлавалася:

— Гэта што за скокі! Ты сёння так кепска скачаш, што глядзець брыдка. Досыць! Прэч адсюль! Гэй, аддайце яму заклад!

Адразу ж самае маленькае страшыдла падбегла да старога.

— На, забірай назад!

І — плясь! — прыляпіла яму гуз на правую шчаку.

Цяпер у старога два гузы: справа гуз і злева гуз.

Затое хоць галава не хіліцца ні направа, ні налева, а трымаецца прама.

КРАПІВА

(Праця́г са стар. 9)

гучку. Таптаць кінуўся. Тапчу, а яна з-пад ног узнімаецца, шэпча з дакорам: „Помсціш! Нібы ворагу. А сцябаць сябе, як цётка, баішся!.."

І вось я зноў на пустэчы за гаражамі. Забіраюся ў густыя зараснікі бур'яну. Вакол мяне пырхаюць крапіўнікі. І ў чаканні замерла крапіва.

Я пачаў рваць яе.

Крапіва кусалася, апякала далоні, пальцы. А я рваў, збіраў у пучок і паўтараў:

— Трэба!.. Трэба!.. Кожны дзень трэба!

Потым сцябануў сябе па голай руцэ. І другі раз!.. І трэці!.. Як цётка, не крыкнуў, не заплакаў. Нават сам здзівіўся: „Значыць, ёсць у мяне мужнасць! І характар ёсць!.."

Мама, убачыўшы пухіры на маіх руках, ажно спалохалася:

— Што гэта за напасць?!

Я расказаў і пра цётку і пра сябе. І ўпершыню з гонарам вымавіў слова „трэба".

— Ты і заўтра будзеш сцябаць сябе крапівой? — не паверыла мама.

— Буду! Калі загартоўвацца, дык кожны дзень!

Мама занепакоілася:

— Хіба цётка не сказала, навошта ёй спатрэбілася тая крапіва?

— Не.

— Яна ж ад раматусу лячылася!.. Народны сродак. Нядрэнна памагае.

У мяне пачалі нясцерпна гарэць рукі.

— Выходзіць, цётка ашукала мяне!

— Ніколечкі!

Мама зноў паглядзела на мае пухіры.

— У мяне б не хапіла характару, ні мужнасці так лячыць сябе, — прызналася яна. — Каб і вельмі трэба было!

Я рассмяяўся.

Заўтра пакажу сябрам, як трэба загартоўваць характар і выпрацоўваць мужнасць.

ВЯСЁЛЫ КУТОЧАК

* * *

На ўроку матэматыкі. Пеця раптам устае і ідзе да дзвярэй.

— Ты куды? — пытаецца настаўнік. — Яшчэ званка не было!

— Нічога, — адказвае Пеця. — Мне мама казала, што як толькі будзе дождж, каб вярта́ўся дадому. А гляньце, як лье!

* * *

На ўроку беларускай мовы:

— Сёння мы будзем знаёміцца з займеннікамі, — кажа настаўнік. — Ты, Міша, напрыклад, гаворыш: „Я выходжу". Як бы гэта сказала твая мама?

— Але мая мама заўсёды мне кажа: „Нікуды не пойдзеш!".

* * *

Размова дзвюх сябровак:

— Ты ведай, што я не такая дурная, на якую выглядваю.

— Тады можаш толькі цешыцца.

ПАЗНАЁМІМСЯ

СССР, 346523, Ростовская обл., г. Шахты, ул. Баррикадная, 12в, кв. 19. Гуренкову Виктору. (5 клас).

* * *

Анна Савіцкая, 13 год, вёска Лубін-Рудолты, 5, пошта 17-121 Любін-Касцельны, Беластоцкае ваяводства. Польшча.

А-Д-Г-А-Д-А-Н-К-А

Неразлічы звяроў, якіх знойдзеш на гэтай карцінцы.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1, „Зорка"

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 21 VII — 8.50 Domator. 9.00 Zielone Teleferie. 9.30 Kino Teleferii: „Arabella" — serial czech. 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 DT — Dodatek gospodarczy. 10.25 Letnia Spartakiada Młodzieży. 10.35 „Na golasa" — kom. prod. węg. 15.40 Domator. 16.40 Pr. dnia. 16.45 „Mieszkać — wszechnica budowlana. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Czterdziestolatek" — serial TP. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor Rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Zabawna dziewczyna" — musical prod. USA. 22.35 Kroniki PAT — Tak było... 22.50 Czas — mag. publ. 23.20 DT — Echa dnia. 23.40 „Świat jaki jest" — film. dok. prod. ang.

Sobota 22 VII — 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Teleferii: „Fragglesi" — film ang. i „Siedem życzeń" (1) — film pol. 10.10 Letnia Spartakiada Młodzieży. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.25 Widowisko public.-artystyczne. 11.50 Uroczysta Odprawa Wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie. 12.50 Kołobrzeg '89. 13.55 „Ankieta" — film dok. 15.15 Komedie, komedie, komedie... „Jadą goście, jadą". 17.05 Los. D. Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.35 „Nad Kaszubskim Morzem" — „Mój czas osobny" — film dok. 18.00 „Między Chełmem a Lublinem" — pr. dok. 18.25 Butik. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Och, Karol" — komedia prod. pol. 21.40 „Spotkania ze Szwejkiem" (2). 22.00 Tydzień w polityce. 22.10 Tel. Przegląd Sportowy. 22.30 Napisz proszę... czyli piosenkarskie urodziny Haliny Frąckowiak. 23.35 Telegazeta. 23.40 Kino Sensacji: „Dziewczyna do dziecka" — film fab. prod. franc.-wł.

Niedziela 23 VII — 7.05 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne — Choroby zakaźne bydła. 7.25 TTR — s. IV Zajęcia wakacyjne — Technologia uprawy jęczmienia jarego, cz. 2. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Kino Teleferii: „Mio, mój Mio". 10.30 DT — Wiad. 10.35 Letnia Spartakiada Młodzieży. 10.45 „Ludy Ziemi" (1) — serial dok. prod. hiszp. 11.45 Kraj za miastem. 12.10 Tel. Koncert Życzeń. 12.55 Studio Sport. 14.45 Fotomagazyn „Powiększenie". 15.05 Gdzie są taśmy z tamtych lat. 15.35 „Panna dziedziczka" (10) — serial braz. 17.15 Teleexpress. 17.30 Trzy rundy. 18.15 Marek Sierocki zaprasza. 18.40 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Światła kabaretów" (2) — serial ang. 21.00 Sportowa niedziela. 21.50 7 dni — świat. 22.20 Kinomania — Tadeusz Janczar. 22.50 Premiery po latach: „Do młodości", „Sposób bycia" — filmy. 23.50 Telegazeta.

Poniedziałek 24 VII — 17.00 Pr. dnia. 17.05 Konika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Czterdziestolatek" — film TP. 18.30 Echa stadionów. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 Gorąca linia. 19.30 Dziennik. 20.05 Spektakl na bis: W. Faulkner — „... I odpuść nam nasze winy". 21.15 Kroniki PAT — Tak było... 21.:30 „Szwedzka bajka" — film. 22.00 Królowie poskramiaczy dzikich zwierząt (zespół 2+1). 22.30 Sprawa dla reportera. 23.10 DT — Echa dnia.

Wtorek 25 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie — Wakacje z Neptunem. 9.30 Kino Teleferii: „Chłopcy z naszego osiedla". 10.00 DT — Wiad. 10.10 DT — Dodatek gosp. 10.25 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 10.35 „Moja kuzynka Rachela" — serial ang. 16.40 Pr. dnia. 16.45 Z Polski rodem — mag. polonijny. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Czterdziestolatek" — serial TP. 18.35 Laureaci '89. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 Od A do Z — „H" jak hot dog. 19.30 Dziennik. 20.05 „Moja kuzynka Rachela" — serial ang. 20.55 Kroniki PAT — Tak było... 21.10 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.25 Jeszcze raz Okudżawa. 21.55 Studio Solidarności. 22.40 DT — Echa dnia.

Środa 26 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie dla najmłodszych — Zgadywanie na ekranie. 9.30 Kino Teleferii: „Piaskowy stworek". 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 10.20 „Weźcie mężczyzn pod ochronę" — komedia prod. radz. 16.40 Pr. dnia. 16.45 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 16.55 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Czterdziestolatek" — serial TP. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 Bocznymi drogami. 19.30 Dziennik. 20.05 „Uprowadzenie Kari Swenson" — film USA. 21.45 Kroniki PAT — Tak było... 21.55 Spojrzenia. 22.25 Historia Bursztynowego Słowika. 22.55 DT — Echa dnia.

Czwartek 27 VII — 8.50 Domator. 9.00 Kino Teleferii: „Vasco da Gama ze wsi Rupcza" — serial bułg. 10.00 DT — Wiadomości. 10.10 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 10.20 „Nie zdejmuj tego swetra" — film czech. 16.25 Rolniczy film oświatowy. 16.45 Pr. dnia. 16.50 Poligon. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Czterdziestolatek" — film TP. 18.35 „Z wiatrem i pod wiatr" — mag. żeglarski. 18.50 Bez granic. 19.00 Dobranoc. 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.05 „Telefon 110" — film tv NRD. 21.30 Kroniki PAT — Tak było... 21.45 Pegaz. 22.35 John Ballard — recital szwedzkiego piosenkarza. 23.00 DT — Echa dnia.

КІНО

Bielsk Podl. Misja specjalna — 24—25. Gwiezdny przybysz — USA 26—28. Desperacja — pol. 29—30.

Czeremcha Zabij mnie, glino — pol. 26. Gry wojenne — USA 29—30.

Hajnówka Mucha — USA 24—26. Do szczęścia potrzeba trojga — jug. 27—28. Blue Velvet — USA 29—30.

Michałowo F/x — USA 25—27. Ucieczka w noc — USA 28—30.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца	Месяц
	новы	стары			усх.-зах.	усх.-зах.
нядзеля	23	10	**Апалінара, Богны**	**Антонія, Апалона**	3.43-19.41	21.21- 9-47
панядзелак	24	11	Кінгі, Крыстыны	Вольгі, Яўфіміі	3.44-19.40	21.35-11.14
аўторак	25	12	Якуба, Крыстофа	Міхала, Арсенія	3.46-19.38	21.52-12.42
серада	26	13	Анны, Міраславы	Гаўрылы, Сцяпана	3.47-19.37	22 15-14.11
чацвер	27	14	Юліі, Наталіі	Анісіма, Юсты	3.49-19.35	22.47-15.38
пятніца	28	15	Інацэнта, Віктара	Уладзіміра, Юліты	3.50-19.34	23.33-16.56
субота	29	16	Марты, Олафа	Аляўціны, Фаўста	3.52-19.32	— 17.58

БУТЭЛЬКІ

У сераду 24 мая а гадзіне 16.55 у краме № 7 пры вуліцы Леніна ў Гайнаўцы я спытала прадаўшчыцу, ці прыме бутэлькі ад апельсіннага напітку.

— А вы ў нас іх бралі? — спытала не вельмі ветліва.

— Не заўсёды ў вас, але тут многа разоў здавала.

— Бо тут найпрацей з цягніка і ўсе валяць з бутэлькамі, а ты выдавай толькі грошы з касы!

Я нічога не адказала, толькі глянула на дошку, дзе вісяць розныя аб'явы. Ёсць цэннік на бутэлькі і на асобнай картцы напісана: „Бутэлькі прымаем чыстыя і без шчарбін". Як на іронію! А мо бутэлькі ўжо сталі непатрэбнымі?

Пайшла я ў „Дэлікатэсы" і там прадала ўсе бутэлькі. Цікава — у краме № 7 пры вуліцы Леніна ў Гайнаўцы прымаюць бутэлькі толькі тады, калі захочацца прадаўшчыцы? **Аўрора**

ЧЫНОЎНІЦКАЯ ЎПАРТАСЦЬ

Ужо некалькі гадоў ідзе гаворка пра асвятленне дарогі ад Відава да вуліцы Хмельнай у Бельску-Падляшскім. Дарога ўжо пабудавана, а жыхарам пасёлка Відава яшчэ хочацца, каб ноччу на гэтай дарозе, па якой ездзіць гарадскі аўтобус № 3, электралямпачкі свяцілі. Але каб пачаць пабудову асвятлення патрэбна тэхнічная дакументацыя. Апрацаваць яе можа загадаць начальнік Гмінная управы ў Бельску-Падляшскім. Загадаць можа, але, як дагэтуль, не хоча. Кошты пабудовы жыхары Відава вырашылі ўзяць на сябе і заплаціць за асвятленне з фондаў салецкай рады.

Чаму так цяжка Гміннай управе рашыцца апрацаваць патрэбную дакументацыю?

Андрэй Гаўрылюк

НЯМА ПРАДАЎЦОЎ

У Семяноўцы — недахоп прадаўцоў. У спажывецкай краме больш года таргавала адна прадаўшчыца. Было ёй цяжка і людзі доўга стаялі ў чарзе за хлебам і малаком.

У краме паявілася аб'ява, што адразу прымуць на працу прадаўшчыцу, але ніхто не згадзіўся. Спачатку былі ахвотныя тры жанчыны, але пасля перадумалі.

На дапамогу прадаўшчыцы са спажывецкай крамы паспяшалася прадаўшчыца з таварнай крамы. Цяпер аднак таргуе толькі прадаўшчыца другая, бо першая пайшла ў водпуск. Калі вернецца, будуць таргаваць дзве, і будзе добра...

У таварнай краме астаўся працаваць муж прадаўшчыцы, які ўжо на пенсіі, і будзе працаваць на паўштату. Цяпер таварная крама адкрыта толькі ў аўторак і чацвер.

Вось да чаго мы дажыліся! На вёску то і прадаўца цяпер не знойдзеш!

Аўрора

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132-3.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5021-24325-152-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5021-24325-151-6201.

Жыхары БССР грашовыя ахвяраванні могуць уплачваць на рахунак 141713 у Рэспубліканскім жылсацбанку горада Мінска.

З Аўстраліі:

2613. М. Нікан	— 20	аўстрал.	дол.
2614. С. Караneўскі	— 30	„	„
2615. Святлана Міхайлаўна і Яўген Паўлавіч Ніжнік	— 25	„	„
2616. Ефрасіння Дамброўская	— 25	„	„
2617. М. Лужынскі	— 20	„	„
2618. М. Скабей	— 20	„	„
2619. С. Яраховіч	— 20	„	„
2620. А. Юнкевіч	— 20	„	„
2621. Н. Ярашук	— 50	„	„
2622. К. Каваль	— 20	„	„
2623. С. Нарушэвіч	— 20	„	„
2624. Крыпка	— 2	„	„
2625. В. Ліпскі	— 20	„	„
2626. Тамашэўскі	— 2	„	„
2627. Шкода	— 5	„	„
2628. У. Сідлярэвіч	— 10	„	„
2629. Юрка Мілевіч	— 10	„	„
2630. В. Кобрын	— 20	„	„
2631. В. Ступа	— 10	„	„
2632. В. Скроба	— 10	„	„
2633. М. Антух	— 20	„	„
2634. К. Сіткоўскі	— 10	„	„
2635. Бакуновіч	— 10	„	„

Дзякуем

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Што дзеялася ночкай купальнаю ў Белавежы? • Барскі аб першым разе • У „Прысутнасці" — аб студэнцкім рэйдзе і Купаллі • Працяг гісторыі сталінізму на Беларусі • Выстаўка карцін Міколы Давідзюка ў Лодзі • Легенда пра Замак • Парады і гумар.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca: Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty: kwart 520 zł. półr 1040 zł rocznie 2080 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28 00-950 Warszawa, skr. poczt. 12 PBK XIII Oddział w Warszawie Nr konta 370044-1195-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i półrocze roku następnego oraz cały rok następny
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1056/89 r. Nakład 4.900 egz. T-3.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) пералётная птушка з атрада вераб'іных, 3) ад яго ў вушах закладае, 5) можа выбіць збожжа, 7) група людзей, якая ставіць п'есы, 10) далёка ад Рыму, 11) хлусня, 12) у канцы сказа, 14) плыве праз Беларусь і Украіну, 15) звычайна тоўстая кніга, 17) шкло ў аптычнай прыладзе, 19) палахлівец яе не мае, 20) спалучаны каналам з Волгай, 21) калі сцямнее, 22) кат Беларусі ў сталінскія часы, 24) цвёрдае паліва з вугалю або торфу, 26) калі пісьмо то не на дрэве, 28) беспрынцыповы дзялок, прайдзісвет, 30) родам з пекла, 31) абмежаваны акружнасцю, 32) водгалас, водгук.

Уніз: 1) мозг у касцях, 2) ежа жывёлы, 3) хросны бацька для бацькі, 4) задняя частка шыі, 5) трукат пасля маланкі, 6) драўляная прылада, якая мацуе аглоблі да хамута, 7) бярэцца за справу без належнай падрыхтоўкі, 8) шукае ў зямлі карысных выкапняў, 9) дзесяты сярод дванаццаці, 12) шые і пора, 13) можа быць на ваўкоў, 14) пасадзіў рэпку і не мог яе сам выцягнуць, 16) на канцы сантыметра, але ў сто разоў даўжэйшы за яго, 18) папугай з доўгім чубам і моцнай дзюбай, 23) польскі паэт (перастаў „сынка"), 24) знак у пачатку нотнага радка або чарада птушак на небе, 25) бацька мужа для бацькі жонкі, 26) ім вымяраецца ёмістасць, 27) духавы музычны інструмент, 29) вугал.

„ядань"

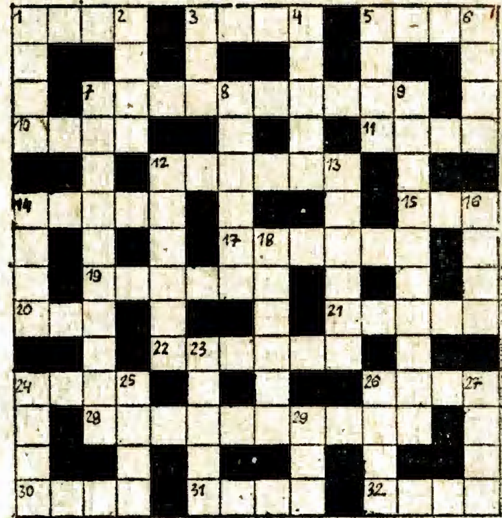
Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 24.

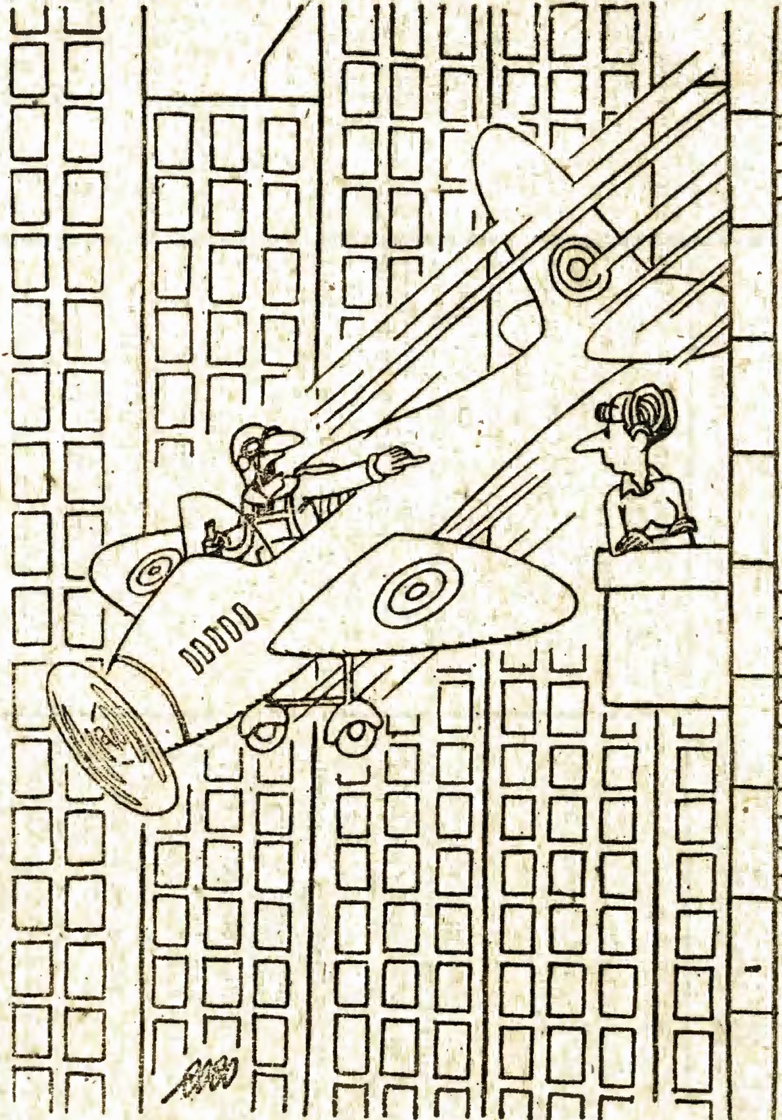
Упоперак: баравік, Варшава, вясло, насілле, бадылле, талер, кілішак, азіяткі, адказ, класік, Талака, нажніцы, граблі, нэндза, генацыд, скарга, апарат, сіняк, кухарка, латышка, быдла, няздара, дантыст, кулак, анафара, аметыст.

Уніз: Бангкок, русалка, валошкі, кветка, асілак, вобраз, радзіма, аплатка, аселіца, дажынкі, авіяцыя, лірык, Сібір, кніга, Тында, лента, казка, сукенка, абхазка, гарбата, пытанне, рошчыны, трактат, сабака, нядоля, кладка.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Аляксандр Дабчынскі з Бацютаў і Віктар Корбут з Мінска

— Скора! Хуткую дапамогу!

АФАРЫЗМЫ

*

I як тут не быць аптымістам. Мае ворагі аказаліся — як дагэтуль — такімі свіннямі, як я прадбачыў.

*

Недахоп таленту наганяе недахопам характару.

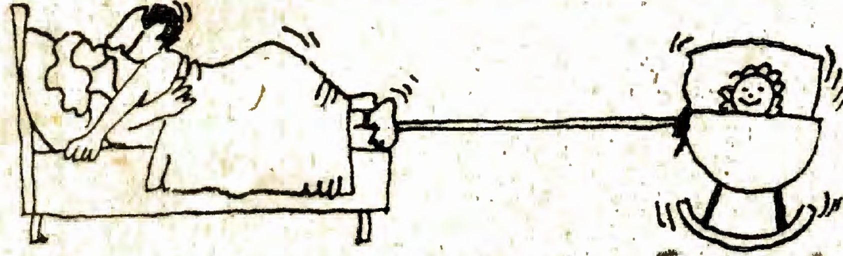
*

Напісаў: „Пагалоўе быдла ўзрасло". Аптыміст? Песіміст?

*

Разумовая цесната расшыраецца.

Станіслаў Ежы Лец

БЫЛО Ў ЦЁШЧЫ ТРЫ ЗЯЦІ

Было ў цёшчы тры зяці,
Любіла іх яна без меры
I як бывае у жыцці,
Рашыла хітра іх праверыць.

На першы дзень пасля вяселля,
Пайшоўшы з цёшчай на
прыроду,
Зяці над рэчкаю прыселі
I раптам цёшча бух у воду.

Малодшы зяць сказаў
па-хвацку:
„Памру, а цёшчу уратую".
Яе злавіў ён па-рыбацку,
Як дзедка рыбку залатую.

Назаўтра ўстаўшы на світанні,
Убачыў „Ладу" зяць ля дому.
На ёй вісела завяшчанне:
„Ад цёшчы зяцю дарагому".

На трэці дзень пасля вяселля,
Пайшоўшы з цёшчай
на прыроду,
Зяці над рэчкаю прыселі,
I зноўку цёшча бух у воду.

Сярэдні зяць не даўшы маху,
Нырнуў да самага Нептуна.
Ён цёшчу вызваліў ад страху,
Бо памагла яму фартуна.

Назаўтра ўстаўшы на світанні,
Убачыў „Ніву" зяць ля дому.
На ёй вісела завяшчанне:
„Ад цёшчы зяцю дарагому".

На пяты дзень пасля вяселля,
Пайшоўшы з цёшчай
на прыроду,
Зяці над рэчкаю прыселі,
I зноўку цёшча бух у воду.

Старэйшы зяць прачуў навіну,
Што грошы скончыліся
ў цёшчы.
Яе павудзіў ён з хвіліну...
I ракі цёшчу хоп у клешчы.

Назаўтра ўстаўшы на світанні,
Убачыў „Волгу" зяць ля дому.
На ёй вісела завяшчанне:
„Ад цесця зяцю дарагому".

Янка Нясута

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

ЕХАЎ МОЙ МІЛОЙ
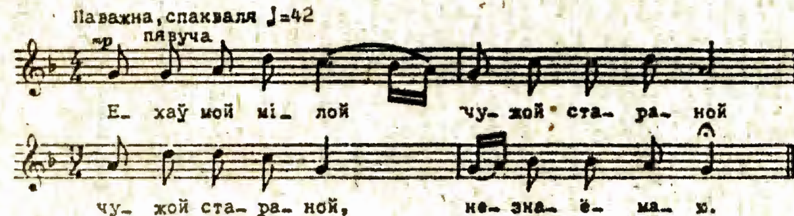
(народная)

Ехаў мой мілой
Чужой стараной,
Чужой стараной,
Незнаёмаю.

Ды зняў ён з мяне
Кальцо новае,
Кальцо новае,
Абручонае.

Кальцо новае,
Абручонае,
Цалаваў мяне
Ў шчаку правую.

— Не цалуй мяне,
Не ўгаварывай,
Не любіш мяне,
Не абманывай.

— Праваднік, дзе спальны вагон?

ГУМАР З БАРАДОЮ

АДГАВАРЫЎСЯ

Антось злавіў у сваім свірне злодзея, які выкладаў з кубельца сала. Быў гэта сусед Нупрэй.

— Нупрэй, што ты тут робіш? — спытаўся гаспадар.

— Ката шукаю!

— Якога ката?

— Ну, свайго. Я думаў, што ты яго зачыніў тут, каб мышэй вылавіў.

I ТОЕ I ДРУГОЕ

Аднойчы да хцівай гаспадыні прыйшоў госць. Стала яна думаць, як бы эканомней яго пачаставаць. Нарэшце прыдумала: „Спытаю ў яго, што б падрыхтаваць. Магчыма з-за сціпласці наогул адмовіцца ад пачастунку?"

— Што вам падрыхтаваць: кашу ці смажаніну? — ветліва спытала яна.

— Ай, падрыхтуйце і тое і другое, не прападзе, — адказаў госць.

Даслаў
Алег Урбановіч з Ліды.

Сцвярджэнні „не вельмі п'яны" і „не вельмі цвярозы" — абазначаюць адно і тое ж самае?